



Nuorten tuetun asumisen (TUAS) merkitys nuoren itsenäistymiselle

Riikka Kalliomäki

Suvi Klemola

Opinnäytetyö
Marraskuu 2016
Sosiaalialan koulutusohjelma



TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

KALLIOMÄKI, RIIKKA & KLEMOLA, SUVI:
Nuorten tuetun asumisen (TUAS) merkitys nuoren itsenäistymiselle

Opinnäytetyö 59 sivua, joista liitteitä 9 sivua
Marraskuu 2016

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Setlementti Naapurin Nuorten tuetun asumisen (TUAS) yksikön kanssa. TUAS tarjoaa ammatillista tukea itsenäistä elämää aloitteleville nuorille. Palvelun käyttäjät ovat jälkihuoltoa saavia nuoria, maahanmuuttajanuoria ja muita alle 25-vuotiaita tukea tarvitsevia nuoria.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli havainnollistaa asiakkaiden itsenäistymisprosessia vertaamalla nuorten elämänhallinnan kokemusta tuen alkua ja loppuvaiheessa. Lisäksi tuotiin esiin nuorten toiveita palvelun suhteen sekä heiltä saatua palautetta tuesta ja ohjauksesta. Opinnäytetyön tavoitteena oli tehdä sellainen yhteenveto nuorten kokemuksista, että siitä olisi apua palvelun kehittämisessä. Opinnäytetyössä haluttiin tuoda lomakkeista saadut tulokset näkyväksi ja tuottaa tietoa niin työntekijöille kuin yhteistyökumppaneille.

Aineistona olivat TUASin keräämät tuen alkukartoitus- ja loppuarviointilomakkeet, jotka nuoret olivat täyttäneet yhdessä ohjaajansa kanssa. Lomakkeet olivat puolistrukturoituja, eli ne sisälsivät vaihtoehtokysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Tulokset kirjattiin ylös ja niistä koottiin yhteenveto tilastollisia menetelmiä käyttäen.

Tuloksista ilmeni, että nuorten elämänhallinnan ja itsenäistymisen taidot lisääntyivät tukisuhteen loppua kohden. Eniten tuen tarvetta nuoret kokivat asioiden hoidossa, talouden hallinnassa ja asumiseen liittyvissä asioissa. TUAS vastasi nuorten tarpeisiin, sillä parannusta tapahtui erityisesti talouden hallinnassa ja asumisessa. Käytännön taitojen lisäksi nuorten itsetunnossa oli havaittavissa myönteistä kehitystä. Palvelusta annetut palautteet olivat pääosin positiivisia, ja niissä korostui hyvä tukisuhde ohjaajan kanssa, mikä ei näkynyt vielä alkukartoituksessa. Tyytymättömyys palveluun oli vähäistä, ja se kohdistui lähinnä sijaisten käyttämiseen. Voidaan todeta, että TUASin palvelu on asiakaslähtöistä eli palvelussa pyritään tukemaan asiakasta hänen tarpeitaan vastaavalla tavalla.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

KALLIOMÄKI, RIIKKA & KLEMOLA, SUVI:

The Relevance of Supported Housing for Young Adults (TUAS) and Their Independence

Bachelor's thesis 59 pages, appendices 9 pages
November 2016

This Bachelor's thesis was conducted in co-operation with Setlementti Naapuri and its unit providing supported housing for young adults (TUAS). TUAS offers professional support for young adults struggling with developing independent living skills. TUAS customers are immigrants and people who need aftercare or other support for independent living. All customers are under the age of 25.

The purpose was to study the relevance of TUAS services for young adults in developing independent living skills. The aim of this thesis is to produce information that can be utilized in developing TUAS services further by its management, employees and partners. The data were collected through semi-structured interviews. The answers were analysed using statistical methods.

The key finding of this research is that life management skills of the customers did increase during the TUAS support process. The areas that were listed as most difficult in the beginning of the support process were running on errands, managing one's finances and accommodation issues. However, towards the end of the service process skills related especially to managing finances and accommodation had clearly increased. In addition, other positive changes were reported: increase in self-esteem. The feedback given by the customers was mainly positive. Having a good relationship with the personal counsellor was repeatedly reported as a positive experience. What little critique there was it was focused on using substitute counsellors. Based on the findings in this research, it can be stated that TUAS has succeeded in providing customer-oriented services which increase the life management skills of its young customers.

Key words: youth, supported housing, become independent, life management, counselling

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS.....	7
	2.1. Opinnäytetyön tarkoitus.....	7
	2.2. Tutkimuskysymykset	7
3	NUORUUS IKÄVAIHEENA	9
4	ITSENÄISTYMINEN JA ELÄMÄNHALLINTA	12
	4.1. Itsenäistyminen käsitteenä	12
	4.2. Elämänhallinta käsitteenä	13
	4.3. Itsenäistymisen ja elämänhallinnan rooleja ja haasteita	14
5	OHJAAJUUS TUETUSSA ASUMISESSA	20
6	NUORTEN TUETTU ASUMINEN	23
	6.1. Setlementti Naapuri ry:n toiminta ja periaatteet	23
	6.2. Tuen prosessikuvaus tuetussa asumisessa	24
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	27
	7.1. Tutkimusmenetelmät	27
	7.2. Opinnäytetyön aikataulu	27
	7.3. Aineiston käsittely ja analyysi	28
8	KYSELYN TULOSTEN KUVAUS	30
	8.1. Elämänhallinnan muutosten kokemukset	30
	8.2. Toiveet ja palautteet palvelulle	36
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	39
	9.1. Eettisyys ja luotettavuus	43
	9.2. Opinnäytetyö prosessina	45
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	51
	Liite 1. Alkukartoitus	51
	Liite 2. Loppuarvio.....	56

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö käsittelee nuoruutta ja itsenäistymistä. Nuoruus on mielenkiintoinen ja ainutlaatuinen vaihe ihmisen elämässä. Siinä lapsuus ja aikuisuus kulkevat rinnakkain, välillä toisiinsa sekoittuen. Nuoret kohtaavat paljon muutoksia kasvaessaan aikuisiksi. Nämä useat samanaikaiset muutokset voivat lisätä nuorten ahdistusta. Itsenäistyminen on kuitenkin odotettua aikaa nuoruuden elämänvaiheessa. Myös elämänhallinnan tunne on tärkeää aikuisuuteen kohti siirryttäessä. (Opetushallitus 2014; Jensen 2014.) Siirtymä voi olla joillekin haasteellista. Tällöin nuori tarvitsee erityistä tukea elämänhallintansa säilyttämiseksi. Elämänvaiheena nuoruus kiinnostaa yhteiskuntaa, sillä roolit ja elämäntavat suhteessa kulttuuriin ja yhteiskuntaan muuttuvat jatkuvasti. Keskustelua syntyy usein nuorten ajattelusta, riskikäyttäytymisestä ja heidän arvoistaan. Keskustelut kuitenkin perustuvat yleensä ennakkoluuloihin eikä tietoon. (Nurmi 1997, 257.)

Yhteistyökumppaniksi saimme Nuorten tuetun asumisen yksikön (TUAS), joka kuuluu Setlementti Naapuri ry:hyn. TUAS tarjoaa nuorille ammatillista tukea itsenäistymisen ja elämänhallinnan taitojen saavuttamiseksi. Idea tuli yksikönjohtaja Pirita Setälältä. Hän ehdotti, että tutkisimme nuorten täyttämiä tukisuhteen alkukartoitus- ja loppuarviointilomakkeita. Tästä aloimme kehitellä ideaa eteenpäin. Päädyimme tässä opinnäytetyössä tarkastelemaan TUASin keräämää aineistoa nuorten elämänhallinnan ja itsenäistymisen kokemuksista palvelun käyttäjinä. Tuloksia tarkastelemme tilastollisilla menetelmillä, jolloin yksittäisten nuorten yksittäiset mielipiteet eivät tule yhteenvedossa näkyviin. Tavoitteenamme oli tehdä tuloksista sellainen yhteenvedo, että siitä olisi apua palvelun kehittämisessä.

Valitsimme teoriapohjaksi opinnäytetyöllemme itsenäistymisen, elämänhallinnan sekä ohjaajuuden käsitteet. Itsenäistyminen on tärkeä vaihe aikuisuuteen siirryttäessä, ja siihen pyritään TUASissa oman ohjaajan tukemana. Jotta itsenäistyminen saavutetaan, vaatii se erilaisten elämänhallinnan taitojen oppimista. Tuen aikana nuori oppii niin itse kuin ohjaajan kanssa erilaisia elämänhallinnan taitoja, jotka ovat edellytyksenä itsenäiselle asumiselle ja elämiselle. Ohjaajuus on myös opinnäytetyössämme oleellinen käsite, sillä tuki perustuu ohjaajan kanssa luodulle luottamukselliselle tukisuhteelle.

Arviointilomakkeissa nämä teemat tulevat esille.

Teorian lisäksi kuvaamme opinnäytetyössämme lähtökohtia, saamiamme tuloksia aineistosta ja analysoimme sitä. Käsitlemme alku- ja loppuarviointilomakkeiden tulokset, koostamme ne yhteen ja pohdimme niitä. Lopuksi pohdimme opinnäytetyömme eettisyyttä ja luotettavuutta sekä opinnäytetyötämme prosessina.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

2.1. Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyömme lähtökohtana ovat mielenkiinnon kohteemme, kuten nuoret ja heidän haasteensa itsenäistymisvaiheessa. Olemme molemmat työskennelleet nuorten parissa, ja huomanneet, että nuoruus on ainutlaatuista, mutta myös haavoittavaa aikaa. Toisella on kokemusta lastensuojelusta nuorten parissa. Toinen meistä taas oli harjoittelussa ja töissä yhteistyökumppanillamme Setlementti Naapurin nuorten tuetun asumisen yksikössä, TUASissa.

Tässä opinnäytetyössä tarkastelimme TUASin keräämää aineistoa nuorten itsenäistymisen ja elämänhallinnan kokemuksista palvelussa. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli havainnollistaa asiakkaiden itsenäistymisprosessia vertaamalla nuorten kokemusta omasta elämänhallinnastaan tuen alku- ja loppuvaiheessa. Lisäksi toimme esille nuorten toiveita palvelulle sekä heiltä saatua palautetta niin tuesta kuin ohjaajasta. Opinnäytetyömme tavoitteena oli tehdä sellainen yhteenveto nuorten kokemuksista, että siitä olisi apua palvelun kehittämisessä. Halusimme tuoda lomakkeista saadut tulokset näkyväksi, ja tuottaa tietoa niin työntekijöille kuin yhteistyökumppaneille. Kiinnostuksemme kohteena oli nimenomaan palvelun tarkkailu, eikä niinkään yksittäisen nuoren elämänhallinnan analysointi. Halusimme kiinnittää huomiomme yksittäisen nuoren sijasta siihen, että tarkkailemme kohdejoukkoa yleisemmin tuomalla esiin lukumääriä.

2.2. Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset muotoutuivat valmiiksi täytettyjen arviointilomakkeiden pohjalta. Tavoitteenamme oli saada mahdollisimman kattava ja monipuolinen kuva nuorten kokemuksista TUASin palvelun käyttäjinä. Päätimme tarkastella nuorten tuen tarvetta sekä elämänhallinnan ja itsenäistymisen muuttumista. Tarkastelimme myös nuorten antamaa palautetta palvelusta. Tutkimuskysymyksiksemme muodostuivat seuraava kolme kysymystä.

1. Millaista tukea TUASin nuoret kokevat tarvitsevansa?
2. Miten nuorten elämänhallinta ja itsenäistyminen ovat muuttuneet TUASin palvelun aikana?
3. Millaista palautetta nuoret antavat palvelulle/ohjaajalle?

3 NUORUUS IKÄVAIHEENA

Käsitlemme seuraavaksi nuoruutta ja siihen liittyviä kehitystehtäviä. Nuoruudessa tapahtuu paljon muutoksia ja se näyttäytyy erilaisena eri aikoina. Nurmen (1997, 257) mukaan nuoruus ajoittuu suunnilleen 10–30 ikävuoden välille. Nuorisolaissa (72/2006) nuoreksi määritellään kaikki alle 29-vuotiaat. Nuoruusaika on kuitenkin jokaiselle yksilöllistä, ja sen alkaminen on helpompaa määritellä kuin sen loppuminen. (Nurmi 1997, 257). Aaltosen, Ojasen, Vihusen ja Vilénin (2003, 18) mukaan nuoruus voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on varhaisnuoruus, joka sijoittuu ikävuosille 11–14. Toiseen vaiheeseen eli keskinuoruuteen kuuluvat kaikki 15–18-vuotiaat. 19–25-vuotiaat kuuluvat myöhäisnuoruusvaiheeseen, joka on toiselta nimeltään varhaisaikuisuus. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 18.) Tässä opinnäytetyössä kohdejoukkomme sijoittuu keski- ja myöhäisnuoruusvaiheeseen.

Nuoren kehitykseen vaikuttavat monet eri tekijät, kuten biologiset, psykologiset ja sosiaaliset tekijät. Osaltaan kehitykseen vaikuttavat myös yhteiskunnassa sillä hetkellä vallitsevat arvot ja vaatimukset, sekä nuoren omat tavoitteet ja toiminta. Puberteetti on ollenainen biologinen muutos, josta nuoruusikä voidaan katsoa alkavaksi. Puberteetin aikaan nuori kasvaa fyysisesti ja hänestä tulee sukupuolikypsä. Osana biologista kypsymistä kehittyy myös aikuiselle ominainen ajattelutapa eli loogisuuden ja abstraktisuuden taso muuttuvat. (Nurmi 1997, 256; Ranta 2012.) Nuori oppii keskittymään samaan asiaan pitkäksi aikaa, sekä jakamaan huomiotaan useaan eri asiaan. Muisti kehittyy ja nuori pystyy jäsentämään laajoja kokonaisuuksia. (Erola, Kanninen, Katainen, Kauppinen, Lähdesmäki, Oksala & Penttilä 2001, 120.)

Turusen (2005, 129) mukaan muut kehityksen osa-alueet saattavat kuitenkin jäädä tunne-elämän varjoon, sillä tunne-elämä koetaan voimakkaana erityisesti nuoruusiässä. Erilaisia mielialoja ja tunteita voi olla laidasta laitaan. Nuori saattaa olla ensin iloinen ja tyytyväinen, mutta seuraavassa hetkessä surullinen ja kärsimätön. Hän käy läpi monenlaisia ajatuksia ja tunteita, joiden käsittelyyn tarvitaan aikaa. Jos nuori ei pääse käsittelemään ajatuksiaan ja tunteitaan, ne voivat purkautua rajusti ulospäin. Liian vahvat tunteet voivat hallita nuoren elämää, ja hän saattaa muuttua huonotuuliseksi. Tunteita onkin hyvä purkaa, jotta ne eivät jää päälle. Nuorelle tulee korostaa, ettei tunteista kannata ahdistua ja

ne ovat ohimeneviä. Tunteista saa myös paljon voimaa ja energiaa. (Erkko, Hannukkala 2015, 79-80; Siegel 2013, 20.)

Aaltosen ym. (74) mukaan myös elämän tarkoituksen ja oman paikan löytäminen on nuorelle tärkeää. Tähän liittyy yksi tärkeimmistä nuoruuden kehitystehtävistä, joka on oman identiteetin ja minäkäsityksen rakentaminen (Myllykoski ym. 2004, 20; Isotalo & Kinnunen 2007, 16). Sosiaalinen maailma muovaa nuoren identiteettiä ja minäkäsitys selkiyttää sisäistä maailmaa. Minäkäsitys tarkoittaa käsitystä omasta itsestään, taidoistaan ja tavoitteistaan. Identiteetin kautta nuori taas omaksuu henkilökohtaisia kokemuksiaan. (Nurmi 1997, 256; Keltikangas-Järvinen 2010, 137.) Nuori saattaa kokeilla erilaisia rooleja, jotka selkiyttävät omaa identiteettiä. Roolien kokeilujen vuoksi mielenkiinnon kohteet ja ulkoinen olemus saattavat vaihtua moneen kertaan. Erilaisia rooleja tulee koulutukseen, sosiaalisiin suhteisiin ja työelämään liittyvistä teemoista. Omaa roolia rakentaessa nuori vertaa itseään ympärillä olevaan maailmaan ja yhteiskuntaan. (Aaltonen ym. 2003, 74-75; Kinnunen & Pajamäki, 11-12.)

Muita kehitystehtäviä nuorelle ovat muun muassa irtautuminen emotionaalisella tasolla vanhemmista, vastuun ottaminen yhteiskunnallisesti esimerkiksi työelämään siirtymisellä ja mahdollisen parisuhteen luominen. Onnistuessaan edellä mainituissa kehitystehtävissä nuori luo itsestään positiivista minäkuvaa ja saa itseluottamusta. (Aaltonen ym. 2003, 82,85.) Rannan (2012) mukaan muutokset nuoren elämässä voivat tuntua suurilta, sillä useat asiat tapahtuvat samaan aikaan. Useimmat nuoret selviävät näistä muutoksista ongelmitta, mutta joillekin sopeutuminen voi olla vaikeaa (Ranta 2012).

Nykyään ihmisten elämä on yksilöllisempää kuin ennen (Opetushallitus 2014). Nyky-yhteiskunnan arvot, kuten täydellisuuden tavoittelu, kilpailu ja yksilöllinen suorittaminen aiheuttavat paineita nuoren elämässä (Jensen 2014). Haasteiden voittaminen, onnistumiset ja epäonnistumiset muokkaavat nuoren itsetuntoa. Hyvä itsetunto on suojaava tekijä, ja sen omaava nuori osaa kohdata haastavia tilanteita ja tuntee samalla omat vahvuutensa. (Myllykoski ym. 2004,7; Aaltonen 2012, 20.) Keltikangas-Järvisen (2010, 17-22) mukaan hyvällä itsetunnolla tarkoitetaan sitä, että nuori näkee itsessään enemmän hyviä ominaisuuksia. Hän tunnistaa kuitenkin heikkoutensa ja kykenee sanomaan ne ääneen. Tällaisella nuorella on kyky kunnioittaa toisia ja nähdä elämä arvokkaana. Hänellä riittää myös uskallusta tehdä omia valintoja muiden mielipiteistä riippumatta, mutta sietää pettymyksiäkin. Hyvä palaute on yksi itsetunnon vahvistajista. (Keltikangas- Järvinen 2010,

17- 22; Cacciatore. Kortenieni-Poikela & Huovinen 2008, 234.) Heikon itsetunnon omaava taas usein ajattelee, ettei hänessä ole mitään hyvää eikä hän osaa mitään. Tällainen ihminen myös miettii usein mitä mieltä muut ovat hänestä, eikä uskalla toteuttaa itseään niin kuin haluaisi. (Väestöliitto 2016.)

Aaltosen ym. (2003, 13) mukaan nuoruus ja nuoruuden käsite on ollut eri aikoina erilainen. Nuoruuden pituus on vaihteleva kulttuurista ja yksilöstä riippuen. Se on ainutlaatuisen vaihe elämässä. Kulttuuri määrittelee tietynlaisia normeja, kuten sen, miten pitkään nuoruuden viettäminen on hyväksyttävää. (Aaltonen ym. 2003, 13.) Historia on osaltaan muovannut nuoruuden rooliodotuksia. Teollistuminen ja kattava koulutusjärjestelmä mahdollisti lasten ja nuorten siirtymisen kodin ulkopuolelle, mikä johti nuoruuden modernisoitumiseen. Toinen tärkeä historialliseen kehitykseen liittyvä seikka on se, että nuorten ikäsidonnainen ympäristö vaihtelee varsin paljon kulttuurista ja yhteiskunnasta toiseen. Vaikka esimerkiksi afrikkalaisen nuoren elämää voi kuvata siirtymien sarjana, on sillä varsin vähän tekemistä suomalaisen elämänkaaren kanssa. Myös sukupuoleen ja ikään liittyvät odotukset muovaavat nuorta, sillä eroja näkyy muun muassa perheen perustamisessa, lastenhankinnassa ja työelämään valikoitumisessa. (Nurmi 1997, 261.)

Tänä päivänä nuorten kulttuuri on taas aivan toisenlainen. Don Tapscott kirjoittaa kirjassaan nettisukupolvesta, joka on syntynyt digitaalisella aikakaudella. Tämä sukupolvi on kasvanut digitaalisen median ympäröimänä. Heidän suhteensa teknologiaan on täysin erilainen kuin muihin ikäluokkaan lukeutuvilla. Tähän ikäluokkaan kuuluvat nuoret, jotka ovat syntyneet vuonna 1998 tai sen jälkeen. (Tapscott 2010, 14.)

Tapscottin (2010, 31-32) mukaan nettisukupolven on vaikuttanut eniten tietotekniikan, digitaalisen tekniikan ja internetin kehittyminen. He ovat eläneet ja kasvaneet teknologian ympäröimänä ja mukautuneet siihen. Nettisukupolvi vaalii vapautta kaikkeen tekemiseen. He olettavat saavansa päättää työntekoon liittyviä asioita, kuten sen, missä ja milloin he tekevät töitä. Asiat halutaan tehdä omanlaiseksi ja muokata itselle sopivaksi. Nettisukupolven kuuluvat huomioivat eettisiä asioita työpaikkaa etsiessään, he haluavat varmuuden siitä, että yrityksen arvot eivät poikke heidän omista arvoistaan. Kyseinen sukupolvi haluaa pitää hauskaa töissä, sosiaalisissa suhteissa ja opiskellessa. He toimivat yhteistyössä muiden ihmisten kanssa aiempia sukupolvia enemmän, mihin he ovat tottuneet muun muassa sosiaalisen median avulla. (Tapscott 2010, 32,49-48.)

4 ITSENÄISTYMINEN JA ELÄMÄNHALLINTA

4.1. Itsenäistyminen käsitteenä

Opinnäytetyössämme itsenäistymisen käsite on tärkeässä osassa, sillä TUASin asiakkaat ovat nuoria, joille itsenäistyminen on ajankohtaista. Nuoret ovat joko muuttaneet tai aikovat muuttaa omaan asuntoon tukisuhteen alkaessa, jolloin he tarvitsevat erityistä tukea uudenlaisen arjen taitoihin.

Itsenäistyminen onkin välttämätön ja tärkeä vaihe nuoren elämässä, johon jokainen pyrkii omalla tavallaan. Nuoret itsenäistyvät omassa yksilöllisessä tahdissaan. (Aaltonen 2012, 20; Myllykoski, Melamies & Kangas 2004, 77-78.) Itsenäistymisprosessi tapahtuu henkisellä tasolla, jolloin nuori kasvaa omaksi itsekseen luoden omia ajatuksia ja mielipiteitä (Mannerheimin Lastensuojeluliitto). Sinkkosen (2012, 63) mukaan sen eteneminen on riippuvainen useista tekijöistä. Itsenäistymiseen vaikuttavat esimerkiksi nuoren taustat, sukupuoli, aivojen kehitys, sosiaaliset suhteet ja omat arvot (Sinkkonen 2012, 63). Nuorten kokemat yhtäkkiset muutokset saattavat aiheuttaa myös ahdistusta ja yksinäisyyden kokemusta, mutta uuteen sopeutuminen tapahtuu yleensä kuitenkin nopeasti. (Turunen 2005, 138.)

Nuoret pitävät yleensä tärkeänä sosiaalisten suhteiden luomista oman ikäisiinsä kavereihin. Näin lapsuuden kiintymyssuhde siirtyy vanhemmista ikätovereihin. Kiintymyksen tarve ei siis lopu, vaikka nuoruus alkaa. Tällöin nuori ei enää samaistu yhtä vahvasti vanhempiinsa. Tutusta ja turvallisesta ympäristöstä ja vanhempiin kohdistuneesta riippuvuudesta luopuminen saattaa aiheuttaa ahdistusta. (Siegel 2013, 43-64.) Nuori haluaa ottaa itse yhä enemmän vastuuta omasta elämästään, mikä voi aiheuttaa ristiriitoja vanhempien ja nuoren välille (Turunen 2005, 123).

Nuorella voi mennä aikaa siihen, että hän löytää oman sisäisen tasapainonsa (Turunen 2005, 138). Itsenäistymistä tulee suunnitella jokaisen nuoren kohdalla erikseen hänen omien kykyjen ja ajatusten pohjalta. Tavoitteiden ja välitavoitteiden asettaminen on tärkeää itsenäistymisen harjoittelussa, sillä ne ohjaavat nuorta oikeaan suuntaan. Tavoitteita miettiessä tulee pohtia mitä itsenäistymiseen kuuluu ja miten sen voi saavuttaa. (Myllykoski, Melamies & Kangas 2004, 78-79.)

Nuoren tulee saada mahdollisuuksia olla mukana yhteiskunnassa ja saada tukea itsenäistymiseen. Nuorelle on luotava mahdollisuuksia opiskeluun, työelämään, yhteisöissä olemiseen sekä asuntoon, sillä ne kuuluvat jokaiselle nuorelle. Näissä asioissa on tärkeää tukea nuorta monilla eri keinoilla. (Timonen 2011, 82.)

4.2. Elämänhallinta käsitteenä

Valitsimme teoriapohjaan myös elämänhallinnan käsitteen, sillä sen tukeminen on iso osa nuorten tuetun asumisen työkenttää. Elämänhallinnan taitojen oppiminen kuuluu itsenäistymisprosessiin.

Keltikangas-Järvisen (2008, 255) mukaan elämänhallinta on luottamusta omiin kykyihin, jonka avulla asioita voi muuttaa itsellensä mieluisammaksi. Muutokset mahdollistuvat joko ajattelutapaa muuttamalla tai vaikuttamalla asioihin suoraan käytännössä (Keltikangas-Järvinen 2008, 255). Aaltonen ym. (2003, 186) korostavat, että omat arvot vaikuttavat elämänhallintaan ja niiden pohjalta ratkaistaan tilanteita sekä tehdään valintoja. Elämänhallinta tarkoittaa siis kykyä mukautua muutoksiin ja nähdä hyviä asioita haastavissakin tilanteissa (Aaltonen ym. 2003, 186). Elämänhallinnan tunne voi kuitenkin vaihdella eri tilanteissa. Toinen ihminen toimii esimerkiksi sosiaalisissa suhteissa onnistuneesti, mutta työasioissa haasteet voivat olla hänelle ylitsepääsemättömiä. (Keltikangas-Järvinen 2008, 256-257.)

Elämänhallinta voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen, sisäiseen ja ulkoiseen elämänhallintaan. Sisäisellä elämänhallinnalla tarkoitetaan mukautumiskykyä uusiin tilanteisiin. Voimavaroja lisäävät erityisesti sosiaaliset suhteet ja opiskelu. Ulkoinen elämänhallinta on tunne siitä, että asioihin voi vaikuttaa itse. Ihminen voi vaikuttaa elämänsä kulkuun niin, että ulkoiset tekijät eivät estä häntä. Ulkoiseen elämänhallintaan kuuluvat esimerkiksi koulutuksen ja työpaikan saaminen. (Aaltonen ym. 2003, 185-186.)

Ihmisen elämänhallinta voi olla hyvä tai matala. Raja näiden välillä on kuitenkin häilyvä. Ihminen, jolla on hyvä elämänhallinta, luottaa itseensä ja ottaa vastuuta omasta elämästään. Hänellä on omat päämäärät ja erilaisia ratkaisuja tavoitteiden saavuttamiseksi. Hän

ei syytä muita, kun epäonnistuu, vaan myöntää virheensä. Jos taas elämänhallinta on matala, hän ei myönnä aiheuttaneensa itse tapahtunutta, vaan uskoo asioiden johtuvan joko huonosta tai hyvästä tuurista. (Keltikangas-Järvinen 2008, 255-256.)

Elämänhallinnan taitojen karttuessa nuoren vastuu itsestään lisääntyy ja muilta saatavan avun tarve vähenee. Tällöin nuori pystyy käyttämään enemmän energiaa esimerkiksi opiskeluun. Nuori voi tuoda itsenäistymistään ilmi arkisten asioiden onnistumisten kautta. (Myllykoski, Melamies & Kangas 2004, 53, 77.)

4.3. Itsenäistymisen ja elämänhallinnan rooleja ja haasteita

Useat ulkoiset tekijät saattavat heikentää elämänhallintaa. Yhteiskunnan jatkuvat muutokset aiheuttavat paineita eikä muutoksien perässä pysyminen ole kovin helppoa. Ihminen pystyy mukautumaan muutoksiin, mutta turvallisuuden tunne saattaa järkkyyä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 29-30.) Nuorilla usein huolenaiheet kohdistuvat ihmissuhteisiin kuten ystäviin tai perheessä oleviin ongelmiin. Huolta voivat aiheuttaa myös muun muassa koulu- ja raha-asiat tai tulevaisuus. Nuorelle on tärkeää, että saatavilla on luotettava aikuinen, joka tukee näiden huolien kanssa. (Erkko & Hannukkala 2015, 126.)

Olemme jaotelleet itsenäistymisen osa-alueet Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän (2008) Itsenäistyvän nuoren roolikartan mukaan. Hyödynsimme jaottelua myös tutkimustulostemme esittelyssä. Siinä kuvataan nuoruuden viisi pääroolia itsenäistymisen vaiheissa. Rooleja kutsutaan motivaatorooleiksi, koska niiden kehittyminen riippuu nuoren motivaatiosta. (Ylitalo 2011, 33.) Seuraavaksi kuvailemme näitä rooleja ja haasteita niissä.

Arkipäivän pyörittäjä

Arkipäivän pyörittäjän rooliin kuuluvat asumiseen ja kodinhoitoon liittyvät asiat, terveydestä ja raha-asioista huolehtiminen, koulussa ja työssä käynti sekä vuorokausirytmien ylläpitäminen (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä). Tähän kuuluvat käytännön asiat arjessa, joita TUASilla harjoitellaan yhdessä nuoren kanssa. Käsitlemme seuraavaksi tutkimuksessamme tässä kategoriassa korostuneita asioita.

Kuparin (2010, 7) mukaan nuorille itsenäinen asuminen on usein odotettu asia aikuisuutta kohti mentäessä. Muuttaessa omilleen niin vastuu kuin vapaus lisääntyvät (Kupari 2010, 7). Suomessa vallitsee itsenäinen kulttuuri, mikä näkyy niin, että suomalaiset muuttavat kotoa nuorempina kuin muut eurooppalaiset nuoret. Naiset muuttavat Suomessa keskimäärin 19-vuotiaina ja miehet 21-vuotiaina. Esimerkiksi slovenialaiset naiset muuttavat 28-vuotiaina ja kreikkalaiset miehet 31-vuotiaana. (Nikander & Pietiläinen 2013.) Asunnon hankkiminen Suomessa on kuitenkin nuorille vaikeaa verraten muihin ikäluokkiin. Haasteita itsenäisessä asumisessa lisää myös se, että vuokralla asuminen on tullut kalliimmaksi. Nuorten on asuttava huonompitasoisissa asunnoissa, koska tulotasokin on usein matala tässä vaiheessa. (Kupari 2010, 58.)

Kotoa muuttaessa taloudelliset asiat kannattaa suunnitella etukäteen, sillä ne ovat iso osa itsenäistä asumista ja elämänhallintaa (Lehtinen 2011, 75; Ranta 2012). Kuparin (2011, 57) mukaan pienellä, mutta lisääntyvällä joukolla nuoria on vaikeuksia hoitaa raha-asioitaan. Taloudelliset vaikeudet voivat johtaa muihinkin ongelmiin aiheuttaen epävarmuutta. Maksuhäiriömerkinnät voivat tehdä arjen haasteelliseksi moneksi vuodeksi, mikä saattaa tulla ilmi esimerkiksi asunnon vuokraamisen tai lainan ottamisen yhteydessä. (Lehtinen 2011, 75.) Paloheimon (2014) mukaan 23 %:lla 20-29-vuotiaista on maksuhäiriömerkintä. Merkintöjä on eniten 22-vuotiailla. Rahankäytön ongelmat saattavat olla seurausta olosuhteiden epävarmuudesta, vanhemmilta saadusta mallista tai kokemattomuudesta. Verkosta ostaminen ja erilaiset maksusopimukset voivat myös houkuttaa nuoria. Tottuminen vähäisiin tuloihin voi olla hyvinkin haastavaa. (Paloheimo 2014.)

Koulutuksella on nykyään iso merkitys taloudellisen itsenäistymisen saavuttamisessa. Korkeammalle opiskellessa vuosia menee enemmän, mutta todennäköisyys vähäiseen toimeentuloon valmistumisen jälkeen on matalampi. Vaikka työelämään siirtyminen viivästyy, saa korkeammalle kouluttautunut menettämänsä ansiot myöhemmin takaisin. (Furstenberg, Sironi 2012, 623.) Kouluun pääseminen ja työpaikan saaminen ovat kuitenkin hankaloituneet yhteiskunnan taloudellisen tilanteen heikennyttyä (Ranta 2012). Epävarmuutta aiheuttavat lisäksi pätkätyöt ja muut nopeat muutokset työelämässä. Näin ollen ihmisen valinnanvapaus rajoittuu. Esimerkiksi työajat ovat ennalta määrätty, mikä estää päätäntävällän ihmisen omasta ajankäytöstä. Vaikka yhteiskunnassa vallitsee arvostus itsensä toteuttamisesta, se voi olla vaikeaa, sillä työ määrittää toimintaa. (Keltikangas-Järvinen 2010, 29-30.)

Nuori voi ajautua päihteiden käyttöön suuremmalla todennäköisyydellä, jos kaverit käyttävät päihteitä tai hänellä on ongelmia perheessä tai koulussa. Mitä nuorempana päihteiden käytön aloittaa, sitä helpommin siitä tulee riippuvuus. (Potilaan lääkärilehti 2014.) Päihteiden avulla nuoret etsivät jännitystä ja uusia kokemuksia. Niillä voi olla paljonkin vaikutusta arkeen. Kaverit saattavat vaihtua, koulunkäynti vaikeutua ja arjen toimintakyky heikentyä. Nuori ei välttämättä ajattele tulevaisuuttaan. (Sinkkonen 2012, 215-218.) Hyvä vuorovaikutus perheen sisällä suojaa nuorta päihdeongelmiin ajautumiselta. Alkoholin käyttö saattaa johtaa esimerkiksi uhkarohkeaan seksuaaliseen tai väkivaltaiseen käytökseen. (Potilaan lääkärilehti 2014.)

ESPAD- tutkimusten tulokset kuvaavat nuorten päihteidenkäyttöä Suomessa vuosina 1995-2015. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat nuoret, jotka kävivät yhdeksättä luokkaa ja täyttivät 16- vuotta tutkimusvuonna. Tutkimuksen mukaan 2000-luvulla suomalaisten nuorten tupakointi on vähentynyt. Sen mukaan vuonna 2015 yhdeksättä luokkaa käyvistä tytöistä 10 prosenttia ja pojista 12 prosenttia poltti tupakkaa joka päivä ja vastaavat luvut vuonna 2011 olivat korkeammat, tyttöjen osalta 18 prosenttia ja poikien osalta 20 prosenttia. Yhdeksäsluokkalaisista nuorista elämänsä aikana ainakin kerran tupakoivia vuonna 2015 oli 47 prosenttia, kun taas vuonna 1995 heitä oli 80 prosenttia. (Raitasalo, Huhtanen & Miekkala 2015, 11, 17.)

ESPAD-tutkimuksen mukaan raittiiden nuorten määrä on kasvanut vuodesta 1999. Tuolloin 10 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista ei ollut koskaan juonut alkoholijuomia, kun taas vuonna 2015 vastaava määrä oli 26 prosenttia. Myös humalahakuinen juominen nuorten keskuudessa oli vähentynyt, sillä 1990-luvun lopulla nuorten humalahakuinen juominen oli yleisempää. Vuonna 1995 vähintään viimeisen 30 päivän aikana vähintään kuusi annosta alkoholia juovia nuoria oli 51 prosenttia, kun taas vuonna 2015 vastaava luku oli noin 23 prosenttia. (Raitasalo ym. 2015, 11,17.)

Elämästä oppija

Elämästä oppijan rooliin kuuluvat arvojen ja periaatteiden pohtiminen, oikean ja väärän erottaminen sekä oman tulevaisuuden ajatteleva (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä). Arvojen pohtiminen voi olla hyvinkin hallitsevaa ja kriittistä nuorena. Nuori ei välttämättä luovu omista arvoistaan helposti. Arvoajattelu kehittyy nuoren otta-

essa vastuuta ja tehdessä päätöksiä. (MLL.) Nuoruuteen kuuluu myös maailmankatsomuskysymysten miettiminen ja kenties johonkin aatteelliseen yhteisöön liittyminen, mikä osoittaa ajattelun kehitystä. Se voi tuoda nuorelle turvallisuuden tunnetta, mutta saattaa myös rajoittaa kehitystä, jos harrastus tai aate on liian sulkeutunutta. Mielenkiintoa herättäviin asioihin liittyminen on kuitenkin tavallista ja opettavaista. (Turunen 2005, 133, 137.)

Nuori pohtii ja haaveilee tulevaisuudestaan. Aikuisten mielestä nuorten unelmat saattavat tuntua epärealistisilta, mutta nuoruuteen kuuluu erilaisten vaihtoehtojen punnitseminen. Tulevaisuuden tavoitteissa on kuitenkin tässä vaiheessa jo enemmän rationaalista ajattelua. Usein nuorella löytyy paljon luottamusta tulevaan, vaikka hän olisikin siitä huolissaan. Huolet unohtuvat yleensä nopeasti. (Turunen 2005, 135-136.)

Tärkeiden valintojen tekeminen muovaa nuoren arvoja. Tällöin nuori miettii oikeaa ja väärää. Haasteena valintoja tehdessä on se, että nuori ei katso kovin pitkälle tulevaisuuteen, joten valinnat eivät välttämättä ole kauaskantoisia. (Sinkkonen 2012, 209.) Järvisen (17) mukaan nuori löytää kodin ulkopuolelta monenlaisia elämänarvoja ja -tapoja. Hän ei usein halua ajatella täysin samoin arvoistaan kuin vanhempansa, vaan etsiä omia ajattelutapoja (MLL). Ystävien kanssa nuori luo suhteita, joissa nuori voi miettiä arvojaan ja mielipiteitään laajemmin ja eri näkökulmista. Usein ystäväporukalla onkin samankaltaiset arvot ja ajattelutyyli. (Aaltonen ym. 2003, 93.)

Suhteiden hoitaja

Suhteiden hoitajan rooliin kuuluvat sosiaaliset taidot ja ihmissuhdetaidot sekä muiden ihmisten kunnioittaminen (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä). Sosiaalisten suhteiden merkitys on valtava nuorisoiässä.

Sosiaalisuudella tarkoitetaan ihmisen halua olla muiden kanssa. Sosiaaliset taidot omaava ihminen taas kykenee toimimaan sosiaalisissa tilanteissa. Sosiaalisuus on synnynnäistä ja sosiaaliset taidot opitaan elämän varrella eivätkä nämä kaksi välttämättä ole riippuvaisia toisistaan. Ihminen, jolla on hyvät sosiaaliset taidot, kunnioittaa toisia ihmisiä, huomioi heitä ja osaa käyttäytyä hyvin. Sosiaalinen vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa edellyttää muun muassa empatiakykyä, tunteiden tasapainoa ja luottamusta omiin kykyihin. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17, 24.) Sosiaalisella ihmisellä on halua ylläpitää pitkiäkin

ihmissuhteita ja olla omasta tahdosta yhteydessä muihin ihmisiin. Hyvin sosiaalisilla ihmisillä saattaa olla niin suuri määrä ihmisiä ympärillä, että ystävät vaihtelevat nopeaan tahtiin eikä syvällisiä ystävyssuhteita ehdi syntyä. Tällaiselle ihmiselle kuitenkin on tärkeää tunne siitä, että hänellä on ystäviä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 54.)

Nuoren itsenäistyessä kavereista tuleeikin entistä tärkeämpiä. Kaverien kanssa halutaan olla samankaltaisia ja heiltä halutaan läheisyyttä. Heidän kanssaan voi jakaa asioita ja valmistautua yhdessä aikuisuuteen. Nuori haluaa usein etsiä samoin ajattelevia ja samat arvot omaavia ihmisiä ympärilleen. Kaveriporukkaan kuulumisen on identiteetin ja minäkäsityksen kehityksen kannalta erittäin tärkeää. Porukassa nuori voi hakea omia rajojaan ja käydä läpi tunteitaan ja ajatuksiaan. (Järvinen, 19-20.) Hyväksytyksi ja välitetyksi tulemisen kokemukset sekä kyky tuottaa onnea ympärilleen ovat hyvinvoinnin kannalta oleellista (Uusitalo 2007, 28). Kaverit ovat todella merkittävä hyvinvoinnin tekijä nuoren elämässä ja sen vuoksi niiden puuttuminen aiheuttaa usein pahoinvointia (Järvinen, 20). Tällöin nuori ei koe itseään arvokkaaksi. Se on riski sosiaalisten taitojen oppimiselle ja itsetunnolle. Masennuksella sekä huonolla itsetunnolla on usein yhteys yksinäisyyteen. (Aaltonen 2003, 93; Uusitalo 2007, 26, 36.)

Itsensä arvostaja ja rajojen asettaja

Tähän rooliin kuuluvat itsensä hyväksyminen ja rakastaminen. Oman itsensä merkitys muodostuu todellisuudesta eli omista kokemuksista ja niistä viesteistä, joita ihminen saa muilta ihmisiltä, ja miten hän tulkitsee niitä. (Cacciatore, Korteniemi-Poikela & Huovinen 2008, 149.) Itsenäistyvän nuoren roolikartan mukaan rajojen asettajan rooliin kuuluvat omien rajojen tunnistaminen ja sääntöjen noudattaminen (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymän 2008).

Nuorella on suuri tarve tulla hyväksytyksi. Se voi kuitenkin johtaa myös hankaluuksiin, joka voi ilmetä sopimattomana käytöksenä ja tekoina. Nuori voi ajautua esimerkiksi päihteiden käyttöön saadakseen arvostusta ja hyväksyntää. Niitä pyritään saamaan myös yhteiskunnan arvojen saralla. Itsearvostusta lisää pärjääminen muun muassa koulussa ja harrastuksissa. Epäonnistuminen voi aiheuttaa häpeän tunnetta hyväksynnän tarpeen ollessa niin suuri. Moraalin vahvistuessa nuori on herkkä syyllisyydelle ja häpeälle. (Turunen 2005, 117, 119, 127.)

Rajat määrittelevät muiden ihmisten etäisyyttä. Ne voivat olla esimerkiksi sosiaalisia, fyysisiä tai henkisiä. Omien rajojen määrittely ja niistä kiinni pitäminen voi olla joskus haasteellista. Rajojen puuttuessa voi joutua huonosti kohdelluksi. Se voi näkyä muun muassa toisten ihmisten syyttelyllä tai jatkuvana aktiivisuutena. Ihminen, jolle rajojen vetäminen on vaikeaa, saattaa erkaantua toisista, eikä uskalla päästää muita lähelleen. Ihminen, jolla on terveet rajat, pystyy rakastamaan ja tulemaan rakastetuksi. (Laine 2011.)

5 OHJAAJUUS TUETUSSA ASUMISESSA

Ohjaajalla on tärkeä rooli nuoren tukijana kohti itsenäistymistä. Käsitlemme tässä kappaleessa ohjaajuutta tuetun asumisen näkökulmasta.

Tuetun asumisen tavoitteena on luoda nuorelle toimiva arki, jossa ohjaaja on läsnä ja tukena nuoren kohtaamisissa haasteissa. Hyvä vuorovaikutussuhde ohjaajan ja asiakkaan välillä lisää motivaatiota asumisen onnistumiselle. Se vaatii asiakkaan tilanteen ymmärtämistä ja eri elämän osa-alueiden yhtäaikaista huomioimista. Päivärytmin löytäminen ja tarpeen tullen nuoren elämäntilanteen rauhoittaminen ovat oleellisia asioita. Tuetussa asumisessa pyritään lisäksi ylläpitämään ja lisäämään nuoren motivaatiota ja halua itsenäistymiselle. (Rautiainen 2011, 89, 92-95.)

Tuen alussa tehdään nuorelle alkukartoitus, jossa käydään läpi hänen tarvitsemaansa tukea ja lähtötilannetta. Ohjaajan tukemana nuori asettaa tavoitteita tukisuhteelle ja sovi-taan yhdessä jatkosta. Tukeen kuuluvat sovitut tapaamiset, nuoreen liittyvien asioiden kirjaaminen ja tilanteiden arviointi sekä mahdollisesti interventio. Nuorta pyritään tuke-maan itsenäistymisen ja elämäntilanteen taitojen opettelemisessa. Ohjaajan on huomattava, ettei hän tee sellaisia asioita nuoren puolesta, joita nuori voisi tehdä itse. (Rautiainen 2011, 109, 102.)

Ohjaajuus on laaja asia. Se on asiakkaan ja työntekijän välinen pitkä prosessi. Ohjaajuus on vuorovaikutusta, läsnäoloa, kuuntelemista, kannustamista ja toivon ylläpitämistä. Nuorten kanssa tehtävässä työssä ohjauksen painotus on kasvatuksessa. Muut asiat, kuten opiskelu- tai työpaikan etsiminen tapahtuvat ohjaussuhteen rakentumisen yhteydessä tai jälkeinpäin. (Kalliola, Kurki, Salmi & Tamminen-Westerbacka 2010, 7-9, 98; Honkonen 2011, 187.) Ohjausmenetelmät vaihtelevat ohjaajan osaamisen ja kiinnostuksen sekä asiakkaan tilanteen mukaan. Teoriaosaaminen luo varmuutta ohjaajalle, mutta niiden liian suoraa käyttämistä asiakastilanteissa on kritisoitu. (Onnismäki, 2007, 22.)

Ohjaaja kohtaa nuoren hänen arjessaan aidosti. Nuorelle kohtaaminen on tärkeää, sillä silloin hän saa kokemuksen siitä, että häntä arvostetaan. Ohjaaja, joka on läsnä, kuuntelee ja välittää on merkityksellinen nuorelle. Hän saattaa olla ensimmäinen, joka huomaa

muutoksen nuoressa. Ohjaajalla voi olla eri näkemys nuoren asioista kuin nuorella itsellään, ja siksi on tärkeää, että nuori tulee kuulluksi. Huoli voi myös tuntua nuoresta suuremmalta kuin ohjaajasta. Nuoren huolet tulee silti ottaa aina vakavasti. (Erkko & Hannukkala 2015, 125, 133-134.) Ohjaajalla täytyy olla empatiakykyä, eli hänen on osattava asettua toisen asemaan. Se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että täytyisi tietää täysin mitä toinen tuntee tai kokee. Pikemminkin empatia on kommunikoinnin väline, jolla pyritään hahmottamaan toisen tilannetta ja kertomaan toiselle omia havaintoja hänen tilanteestaan. (Miller 2006, 39.)

Ohjauksessa pyritään dialogisuuteen. Dialogi on vuorovaikutusta, jossa muodostetaan yhdessä uusia näkemyksiä. (Onnismaa 2007, 44.) Dialogiin tarvitaan aina kaksi. Dialogissa yritetään parantaa vuorovaikutusta ja luoda yhteinen, tasavertainen ymmärrys. Edellytyksenä dialogille on osapuolten välinen luottamuksellinen ja avoin suhde. Se vaatii myös yhteistä mielenkiintoa, tavoitteita ja toistensa kunnioittamista sekä aikaa. Osapuolet voivat oppia toisiltaan ja muuttaa omia näkemyksiään. Työntekijän tulee vaikeassa tilanteessa pyrkiä puuttumaan siihen, mutta muuten ylläpitää avointa ilmapiiriä eikä tuoda liikaa eriäviä näkemyksiä esille. (Mäkinen ym. 2009, 138-140; Graae 1996, 46.)

Tiedottaminen ja neuvominen ovat ohjauksen osa-alueita. Tiedottaessaan työntekijä antaa asiakkaalle uutta ja oikeaa tietoa, ja asiakas vastaanottaa sitä. Neuvoessaan työntekijä antaa eri vaihtoehtoja toimintojen ratkaisemiseksi. Neuvojen tulee olla ymmärrettäviä ja päteviä. Asiakas päättää kuitenkin itse niiden noudattamisesta. Hyvässä ohjauksessa sen sijaan asiakas määrittelee omat tavoitteensa ja ratkaisee itse ongelmansa. Työntekijän rooli on tukea prosessia ja asiakasta eikä antaa valmista ratkaisua. (Onnismaa 2007, 26.)

Asiakkaan voimavarojen vahvistaminen onkin isossa osassa ohjausta (Kalliola ym. 2010, 98). Asiakasta tuetaan ja autetaan elämänhallinnan taitojen saavuttamisessa (Mäkinen ym. 2009, 135). Ongelmien sijasta keskitytään niiden ratkaisemiseen ja asiakkaan vahvuuksien tunnistamiseen (Kalliola ym. 2010, 98). Näin asiakas tulee voimaantuneeksi eli hän pystyy itse vaikuttamaan olosuhteisiinsa ja keksimään keinoja ongelmiinsa. Muutos on tällöin mahdollista. Voimaa ei sellaisenaan voi toiselle siirtää, vaan se lähtee asiakasta itsestään. Voimaantuminen tapahtuu prosessinomaisesti ja vaatii turvallisen ympäristön. Asiakas pystyy hallitsemaan asioitaan, tietää mistä voi saada palveluita, kokee voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä ja kykenee tekemään päätöksiä. (Mäkinen ym. 2009, 132- 135.) Voimaantuminen voidaan jakaa kokemuseräiseen ja potentiaaliseen

malliin. Kokemusperäinen malli tarkoittaa sitä, että ihminen on kykenevä tekemään päätöksiä ja hänellä on niitä tehdessään täysi itsemääräämisoikeus. Potentiaalisessa mallissa itsemääräämisoikeus on ainoastaan silloin, kun ihmisellä on kunnollinen käsitys omasta tilanteestaan ja vaihtoehtoista, joita hänellä on. (Sheppard 2006, 116.)

Ohjaajuudessa tärkeää on tavoitteiden asettaminen ja niiden suunnitelmallinen toteuttaminen. Jokaisella tapaamisella on oltava tavoite. Niiden asettamisessa tulee olla realistinen, tehdä tarpeeksi pieniä välitavoitteita, joiden saavuttaminen on mahdollista. Lisäksi tulee pohtia keinoja ja asiakkaan voimavaroja niiden saavuttamiseksi. Kun on yhdessä tehty suunnitelma, johon sekä ohjaaja että asiakas ovat tyytyväisiä, on suunnitelmallisuutta helppo toteuttaa. Tällöin ajankäyttöä on helpompi seurata ja suunnitelma on muutettavissa tarpeen tullessa. (Kalliola ym. 2010, 79, 84, 98.)

Onnismaan (2007, 30) mukaan välineitä ohjaukseen ovat tarkentavien kysymysten esittäminen ja asioiden selventäminen. Ne osoittavat kiinnostusta ja kunnioitusta asiakasta kohtaan. Näiden avulla ohjaaja yrittää saada selville asiakkaan tilanteen samalla tavalla kuin asiakas sen ymmärtää. Ohjaajan tulee luottaa asiakkaalta saatavaan tietoon, eikä omiin ennakkokäsityksiin tai keksiä nopeita päätelmiä. (Onnismaa 2007, 30.) Osa vuorovaikutusosaamisesta on kuuntelun taito. Ohjaajan on oltava kärsivällinen, aidosti kiinnostunut, arvostettava asiakasta ja myös osattava hiljentyä. Kuuntelu onnistuu, kun suhtautuu asiakkaaseen suvaitsevaisesti ja hyväksyy erilaiset näkemykset. (Kalliola ym. 2010, 46-47.)

Palautetta annetaan ja vastaanotetaan vuorovaikutuksessa. Sitä tulee antaa rakentavasti, selkeästi ja kunnioittavasti ja näin mahdollistetaan kehittyminen. Toisen luonne tulee ottaa huomioon tavassa, jolla palautetta annetaan. Tärkeää on se, millä tavalla palautetta annetaan. Hyvin annettu palaute vaikuttaa vastaanottamiseen positiivisesti ja toisinpäin. (Ranne 2006, 20, 42, 49, 70.) Muiden ihmisten antama palaute on välttämätöntä ihmisen kehittämisessä. Se antaa tietoa ympäristöstä, toisista ihmisistä ja maailmasta, jossa eletään. Palautteen avulla ihminen voi laajentaa käsityksiään todellisuudesta. (Ranne 2006, 22, 24.) Nuorelle täytyy muistaa antaa hyvää palautetta, sillä jatkuva kritiikki aiheuttaa nuorelle stressiä eikä motivoi yrittämään. Tällöin on tärkeää keskustella nuoren kanssa hänen tavoitteistaan. (Aaltonen ym. 2003, 82-83.)

6 NUORTEN TUETTU ASUMINEN

6.1. Setlementti Naapuri ry:n toiminta ja periaatteet

Setlementtiyhdistys Naapuri ry on osa 1880-luvulla perustettua setlementtiliikettä. Naapuri perustettiin vuonna 1994, ja se on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Setlementti Naapuri on itsenäinen organisaatio, jonka toiminta perustuu Suomen Setlementtiliiton periaateohjelmaan. Setlementin arvoja ovat toisten ihmisten kunnioittaminen, suvaitsevaisuus, luottamus ihmisen ongelmanratkaisukykyyn, paikallisuus ja tasa-arvo. Setlementin perustehtäviä ovat elämänhallinnan tukeminen, jatkuva oppiminen, vuorovaikutustaitojen parantaminen ja yhteisöllisyyden muodostuminen. Setlementtiyhdistys Naapuri ry on ihmisen kasvussa ja voimaantumisessa tukena. Tavoitteena on, että ihmisestä tulee oman elämänsä subjekti. Heitä motivoidaan olemaan omatoimisia elämäntilanteensa parantamisessa. Toimintaa rahoittavat muun muassa Tampereen kaupunki, raha-automaattiyhdistys, toiminta-avustukset ja ostopalvelusopimukset. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry, 2015.) Opinnäytetyöprosessimme aikana Setlementti Naapuri vaihtoi nimensä Setlementti Tampereeksi ja lyhenne TUAS sai uuden nimen, tukea arjen sujumiseen. Käytämme kuitenkin vanhoja nimityksiä tässä opinnäytetyössä.

Nuorten tuettu asuminen TUAS

Nuorten tuettu asuminen tarjoaa tiivistä ja ammatillista tukea nuorille, jotka ovat itsenäistymässä ja opettelemassa arjen taitoja. Asiakkaina ovat jälkihuoltoa saavia nuoria, maahanmuuttajanuoria ja muita alle 25-vuotiaita tuen tarpeessa olevia nuoria. Tapaamisissa korostuvat positiivisten asioiden huomioiminen nuorten elämässä ja vastuullisuuden lisääminen. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry, 2015.)

Tukisuhteessa tärkeää on luottamuksen syntyminen oman ohjaajan ja ohjattavan välille. Sen pohjalta tuetaan asumiseen ja arjenhallintaan liittyvissä asioissa, ohjataan opiskelutai työpaikan hakemisessa, sekä verkoston luomisessa. Tuen tavoitteena on saavuttaa elämänhallintaa. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry, 2015.)

6.2. Tuen prosessikuvaus tuetussa asumisessa

Vaihe 1: alkukartoitus

Nuoren sosiaalityöntekijä lähettää palvelupyynnön TUASin yksikönjohtajalle, joka arvioi onko palvelu sopiva nuorelle. Yksikönjohtaja antaa tarjouksen sosiaalityöntekijälle, ja tarjouksen hyväksyttyä sovitaan yhteinen tapaaminen, jossa ovat mukana sosiaalityöntekijä, omaohjaaja ja asiakas sekä mahdollisesti muita ihmisiä. Tapaamisessa käydään läpi asiakkaan tilannetta, tarvittavaa tukea, sekä TUASin palvelua. Tuki on nuorelle vapaaehtoista, ja jos kaikki ovat sitä mieltä, että tuki voidaan aloittaa, mietitään tukisuhteen aloitusajankohtaa, sekä tavoitteita. Tästä tehdään tukisopimus, joka kestää vähintään kuusi kuukautta. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

Vaihe 2: tukisuhteen aloitus

Tukisuhteen alussa asiakkaalle nimetään ohjaaja ja tukisuhde aloitetaan heidän välisellä tapaamisellaan. Tapaamisessa keskustellaan tavoista työskennellä, sovitaan yhteisistä säännöistä ja tavoitteista. Asiakkaalle annetaan aloituspaketti, jossa on muun muassa opaskirja tärkeine yhteystietoineen, herätyskello ja kalenteri. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

Toisessa vaiheessa oleellinen asia on kirjallisen alkukartoituksen tekeminen yhdessä asiakkaan kanssa, jossa hänen tilannettaan arvioidaan. Alkukartoituksessa on asiakkaan ajatuksia hänen elämäntilanteestaan ja siitä, millaista tukea hän tarvitsee. Työtä tehdään jatkossa alkukartoitukseen merkittyjen asioiden pohjalta. Myös ohjaajan ja asiakkaan on tärkeää oppia tuntemaan toisensa. Verkostotyön sekä palveluohjauksen aloittaminen tukevat asiakassuhdetta. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

Oman asunnon saaminen on asiakkaan itsenäistymisen väline. Asiakkaan kanssa etsitään yhdessä hänelle sopiva asunto. Prosessia helpottaa TUASin yhteistyö lähialueilla toimivien asunnontuottajien sekä asiakkaan kanssa. Vuokrasopimus on yleensä ensin määräaikainen, jonka aikana selviää sopiiko asumisjärjestely asiakkaalle. Jos ongelmia ei esiinny, vuokrasuhteen vakinaistaminen on mahdollista. Tällöin nuori voi jäädä asumaan asuntoonsa myös tukisuhteen jälkeen. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

Vaihe 3: varsinainen tukijakso

Ohjaajan ja asiakkaan tapaamiset ovat keskimäärin kerran viikossa, riippuen tukisopimuksesta. Tapaamiset järjestetään usein asiakkaan kotona tai siellä missä asioita hoidetaan. Asiakas voi olla ohjaajaan yhteydessä myös puhelimitse. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

Kolmannen vaiheen tavoitteita ovat muun muassa omaan asuntoon asettuminen, luottamuksellisen suhteen syventyminen, koulu- tai työpaikan etsintä, sosiaalisten suhteiden solmiminen sekä asumiseen tarvittavien taitojen tukeminen. Ohjaaja auttaa nuorta myös löytämään häntä kiinnostavia vapaa-ajanviettopaikoja. Tässä vaiheessa tehdään myös verkostotyötä ja palveluohjausta, joka on tarveperusteista. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

Tukisuhteen aikana järjestetään tapaamisia kolmen kuukauden välein asiakkaan, ohjaajan ja sosiaalityöntekijän kesken. Tapaamisissa käydään läpi muun muassa asiakkaan elämäntilannetta ja tavoitteiden saavuttamista. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

Vaihe 4: väliarvio

Tukisuhteen loppuvaiheessa ohjaaja ja asiakas täyttävät yhdessä väliarvion, jossa määritellään asiakkaan tilanne. Väliarviossa on myös asiakkaan oma näkemys elämänhallinnan edistymisestä ja tavoitteiden saavuttamisesta. Ohjaaja välittää arviosta raportin sosiaalityöntekijälle. Raportissa on tietoja asiakkaan tilanteesta, arvio tavoitteiden saavuttamisesta ja suhteen edistymisestä. Siinä on myös työntekijän arvio mahdollisesta tuen jatkotarpeesta. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

Raporttia käydään läpi asiakkaan, ohjaajan ja sosiaalityöntekijän tapaamisessa. Jos suhdetta päätetään jatkaa, määritellään uudelleen tavoitteet ja tukisuhteen pituus. Tämä vaihe voidaan tehdä niin usein kun tarve vaatii. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

Vaihe 5: tukisuhteen päättäminen

Tukisuhteen päättäminen on suunnitelmallista ja siitä sovitaan ennen viimeistä tukijaksoa. Viimeisessä tukijaksossa käydään läpi suhteen päättymistä sekä tukisuhteesta nousseita asioita ja ajatuksia. Tällöin keskustellaan asiakkaan elämästä tukisuhteen jälkeen ja

tahoista, joista hän voi tarvittaessa saada apua. Tukisuhteen lopussa pidetään loppuneuvottelu, johon osallistuu asiakas, ohjaaja ja sosiaalityöntekijä. Ohjaaja ja asiakas tekevät loppuarvion ja ohjaajan tekemä loppuraportti toimitetaan sosiaalityöntekijälle. Läksiäistapaamisen asiakas ja ohjaaja pitävät yhdessä. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

Kolmen kuukauden päästä tukisuhteen loppumisesta asiakas ja ohjaaja tapaavat vielä toisensa. He käyvät läpi asiakkaan tilannetta ja arkeen liittyviä asioita. Ohjaaja voi olla näistä asioista asiakkaan luvalla yhteydessä sosiaalityöntekijään. (Setlementtiyhdistys Naapuri ry.)

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

7.1. Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksemme on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Aineistona käytämme valmiiksi täytettyjä, puolistrukturoituja kyselylomakkeita, joissa on vaihtoehtokysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Aineistomme on TUASin keräämä. Tällaista aineistoa kutsutaan sekundaariaineistoksi (Hirsjärvi ym. 2009, 186). Hirsjärven ym. (2009, 186, 189) mukaan valmiiden aineistojen käyttäminen on usein haasteellista sellaisenaan, sillä aineistoja täytyy muokata tutkimukseen sopivaksi. Kvantitatiivinen tutkimus tarkoittaa sitä, että tulokset ovat numeerisesti esitettyjä. Eli tutkittavia asioita kuvaillaan numeroiden avulla. Tällä tutkimusmenetelmällä annetaan vastaus kysymyksiin: kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. (Vilka 2007, 14.) Määrällisessä tutkimuksessa on tarkoituksena tarkastella pientä joukkoa eli otosta, jonka voidaan katsoa tuovan koko joukon eli perusjoukon äänen kuuluviin (Kananen 2008, 10).

Määrällisessä tutkimuksessa kysymykset voidaan esittää joko vaihtoehtokysymyksinä tai avoimina kysymyksinä. Kysymysten toimiminen riippuu vastaajan kysymysten tulkitsemisesta, omasta tietopohjasta, sekä siitä haluaako hän antaa oikean tiedon. Kysymysten tulee olla selkeitä ja ymmärrettäviä. Avoimet kysymykset tulee myös miettiä huolellisesti ja niiden tulee olla hyvin rajattuja. Avointen kysymysten tulkitseminen on haasteellista. (Kananen 2008, 25-26.) Kyselyssämme on strukturoituja kysymyksiä, joissa annetaan valmiit vastausvaihtoehdot. Lisäksi kyselyssä on janoja, joiden päässä on kuvia, jotka ilmaisevat vastausvaihtoehdon. (Kananen 2008, 26.) Kanasen (2008, 28) mukaan nämä ovat Osgoodin asteikkoja, joka on graafinen asteikko. Siinä tarkoituksena on kuvata janan päät vastakohdilla kuvina tai symboleilla (Kananen 2008, 28).

7.2. Opinnäytetyön aikataulu

Saimme tietää mahdollisesta opinnäytetyömme aiheesta keväällä 2015 toisen meistä ollessa harjoittelussa TUASilla. Aloimme kehitellä ideaa työstä heti syksyllä. Olimme palaverissa syyskuussa 2015 yksikönjohtajan Pirita Setälän ja toimialajohtajan Mervi Janhunen-Ruusuvuoren kanssa. Esittelimme heille omia ideoitamme ja kävimme keskustelua

aiheesta. Esitimme ideapaperin samassa kuussa. Loka-marraskuussa keskityimme teorian etsintään ja materiaalien lukemiseen. Kirjoitimme tutkimussuunnitelman ja esitimme sen lokakuussa, jonka jälkeen haimme tutkimuslupaa. Puhuimme vielä lopullisesta aiheesta Janhunen-Ruusuvuoren kanssa. Teimme teoriapohjaa ennen aineistoon tutustumista.

Tammikuussa 2016 pääsimme käsiksi aineistoon ja keräsimme tulokset ylös TUASin toimistolla. Tämän jälkeen kirjoitimme tuloksia, ja laajensimme teoriaa.

Pohdinnan teimme tämän työn osioista viimeisenä, huhti- toukokuun aikana. Kesäaikana emme tehneet opinnäytetyötä juurikaan. Alkusyöksyllä palasimme opinnäytetyön pariin. Käytimme paljon aikaa työn viimeistelyvaiheeseen ja laajensimme vielä johtopäätösosuuksia. Tavoitteemme saada opinnäytetyö valmiiksi toukokuussa ei aivan onnistunut kiireisistä elämäntilanteistamme johtuen. Halusimme vielä jättää viimeistelyvaiheen syksylle, jotta saisimme opinnäytetyömme huolellisesti tehtyä.

7.3. Aineiston käsittely ja analyysi

Otos kuvastaa havaintoyksiköiden (nuorten) joukkoa, joka edustaa perusjoukkoa (Vilka 2007, 51). Käytimme harkinnanvaraista otosta. Siinä valitaan otos tutkijan harkinnan mukaan perustellen. Tässä otantamenetelmässä ei ole tarkoitus yleistää otosta perusjoukkoon. (Vilka 2007, 58.) Valitsimme otoksen lomakkeista, sillä perusteella, että alkukartoitus- ja loppuarviointilomakkeet olivat tehty uusimmalle pohjalle, jotta kysymykset olivat samat. Päätimme olla käyttämättä väliarviointilomakkeita, koska sillä ei ole merkitystä tutkimuskysymyksiemme näkökulmasta. Karsimme joukosta vielä ne lomakkeet, joista puuttuivat joko alkukartoitus- tai loppuarviointilomake. Näin jäljelle jäi 29:n nuoren lomakkeet, jotka otimme tutkimukseemme.

Keräsimme ensin alkukartoitus- ja loppuarviointilomakkeista ne kohdat, joissa oli vastausvaihtoehtoja. Näitä ovat: ”olen sitä mieltä, että”- sekä ”elämäntilanne”- kohdat. Keräsimme tulokset Exceliin. Avasimme mielestämme oleelliset kohdat kuvioissa numeroin ja loput sanallisesti. Elämäntilanne- kohdasta jätimme pois hygienian ja terveellisen/säännöllisen ruokailun, sillä ne eivät olleet mielestämme tutkimuksemme kannalta merkityksellisiä. Avoimista kysymyksistä jätimme pois kysymykset, joilla ei ollut merkitystä tutkimuksemme kannalta ja ne, jotka tulevat ilmi paremmin muista kysymyksistä.

Alkukartoituksen ensimmäisen sivun kysymyksiä emme tulkinneet henkilöllisyyden tunnistamattomuuden vuoksi, eivätkä ne myöskään vastaa tutkimuskysymyksiimme. Tuen tavoitteista halusimme nostaa esiin nuoren mielipiteen tuen tarpeesta, ja palautteessa tuen saamisesta elämän eri osa-alueisiin sekä tukisuhteesta ja ohjaajasta. Joihinkin kysymyksiin nuoret eivät vastanneet tai vastaus saattoi olla niin epäselvä, että jätimme sen tulkitsematta. Esimerkiksi janalla saattoi olla kaksi rastia eri kohdissa yhden sijaan.

Vastausvaihtoehtokysymysten esittämiseen käytimme tilastollista analyysia. Sitä käytetään usein, kun tavoitteena on tähdätä selittämiseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 224). ”Olen sitä mieltä, että”- kohta on Likertin asteikko, jossa on kolme eri vastausvaihtoehtoa: ”eri mieltä”, ”en osaa sanoa” ja ”samaa mieltä”. Likertin asteikossa vastauksia mitataan sanallisesti (Kananen 2008, 23). Taanilan (2014, 24) mukaan vastauksia kuvataan 3–7 portaisella asteikolla. Annoimme näille arvot 1,2,3 ja laskimme Excelin avulla, kuinka monta vastausta tuli mihinkin kohtaan. Oleellisimmat esitimme kuviodien avulla ja loput lukumäärien avulla sanallisesti. Elämäntilanne- kohdassa on jana, joka on 10cm pitkä. Tällaista kutsutaan VAS-mittariksi (Visual Analogue Scale), jossa vastaus annetaan janan päissä olevien ääriarvojen väliltä. Sen tulkitseminen voi kuitenkin olla haastavaa. (Kananen 2008, 23-24.) Jaoimme janan viiteen osaan viivoittimella, ja annoimme niille arvot 1–5. Annoimme arvoille itse nimet: ”5= samaa mieltä”, ”4= lähes samaa mieltä”, ”3= ei samaa eikä eri mieltä”, ”2= lähes eri mieltä”, ”1= eri mieltä”. Esitimme tulokset tutkimuksessa samalla tavalla kuin ”olen sitä mieltä, että”- kohdassa.

Avoimien kysymysten kohdalla käytimme aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Siinä tarkoituksena on koota vastauksia yhteen ja se perustuu päätelmiin (Tuomi & Sarajärvi 2013, 112). Avoimia kysymyksiä voidaan tarkastella tilastollisin menetelmin sen jälkeen, kun samankaltaiset vastaukset on ryhmitelty omiin kategorioihinsa. Tätä kutsutaan koodaukseksi, eli vastaukset koodataan numeeriseksi. Kategorioiden ei aluksi kannata olla liian rajattuja, sillä kategorioiden määrää voi vähentää lopuksi yhdistelemällä samankaltaisia kohtia toisiinsa. (Valli 2001, 45.) Keräsimme ensin vastaukset sanatarkasti Exceliin, jonka jälkeen luokittelimme samankaltaiset vastaukset samaan kategoriaan. Käytimme luokittelua, sillä emme halunneet tuoda yksittäisiä vastauksia esille eettisyyden takamiseksi. Luokittelun jälkeen kvantifioimme aineiston.

8 KYSELYN TULOSTEN KUVAUS

Tutkimme 29:n nuoren tuen alku- ja loppuarviolomakkeita. Nuorista naisia oli 18 ja miehiä 11. Tuen alkuvaiheessa nuoret olivat keskimäärin 19-vuotiaita, nuorimmat olivat 17-vuotiaita ja vanhimmat 22-vuotiaita. Tuen loppuessa keskimääräinen ikä oli 21 vuotta, nuorimmat heistä olivat 17 ja vanhimmat 23. Tukisuhteen kesto vaihteli 6 kuukaudesta 3 vuoteen ja 3 kuukauteen. Keskimääräinen pituus oli 1 vuosi ja 8 kuukautta.

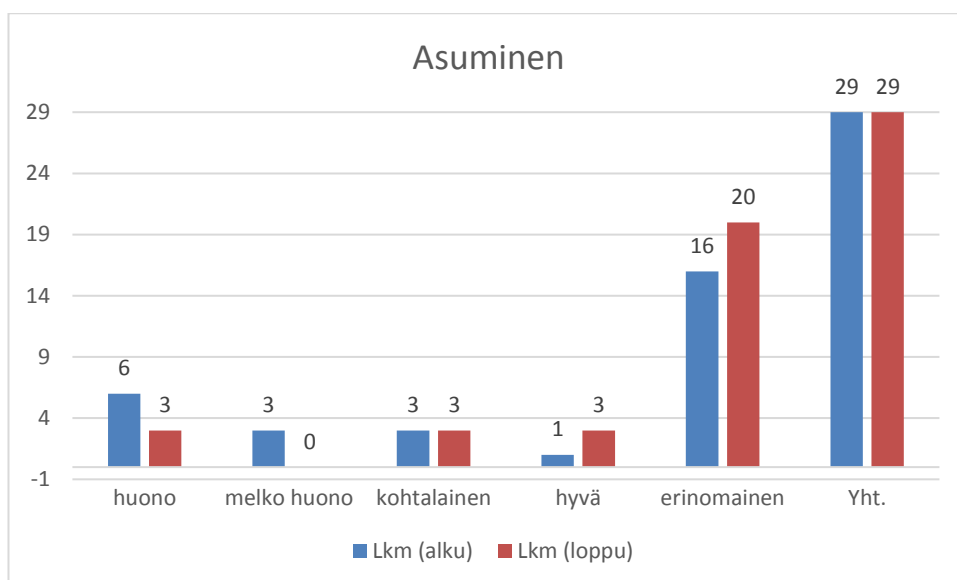
8.1. Elämänhallinnan muutosten kokemukset

Käytimme elämänhallinnan muutosten kokemusten tuloksien esittelyssä samaa jaottelua kuin itsenäistymisen roolikartassa, jonka esittelimme aikaisemmin tässä työssä.

Arkipäivän pyörittäjä

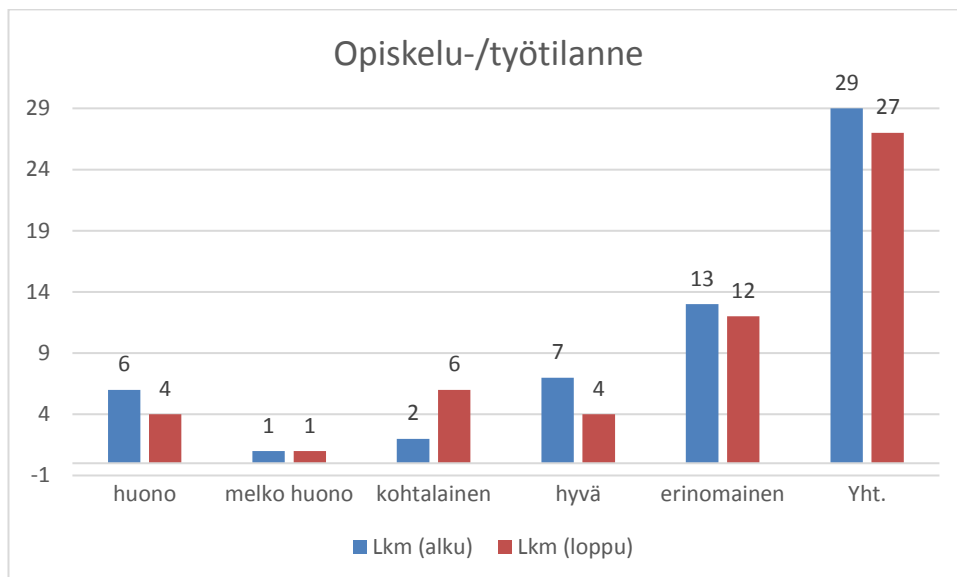
Alkukartoituksessa ja loppuarvioinnissa kuvattiin nuoren elämän eri osa-alueita. Lomakkeissa oli janat, joihin nuoret saivat laittaa rastin kohtaan, jonka he kokivat itselleen sopivaksi. Jaoimme janan viiteen osaan ja annoimme niille arvoiksi ”huono”, ”melko huono”, ”kohtalainen”, ”hyvä”, ”erinomainen”. Osa nuorista ei vastannut joka kohtaan, ja jätimme tulkitsematta epäselvät vastaukset, esimerkiksi 2 rastia saattoi olla yhdessä janassa.

Kuviossa 1 on koottuna tulokset nuorten kokemuksista omasta asumistilanteestaan tuen alku- ja loppuvaiheessa. Alkuvaiheessa yhteensä 9 nuorta kokivat asumistilanteensa melko huonoksi tai huonoksi. Loppuvaiheessa 3 nuorta. Asumistilanteensa kokivat hyväksi tai erinomaiseksi tuen alkuvaiheessa 17 nuorta ja loppuvaiheessa 23 nuorta. Asumistilanne oli suurimmalla osalla hyvä sekä alussa, että lopussa, mutta sen voi todeta parantuneen tukisuhteen lopussa osalle nuorista.



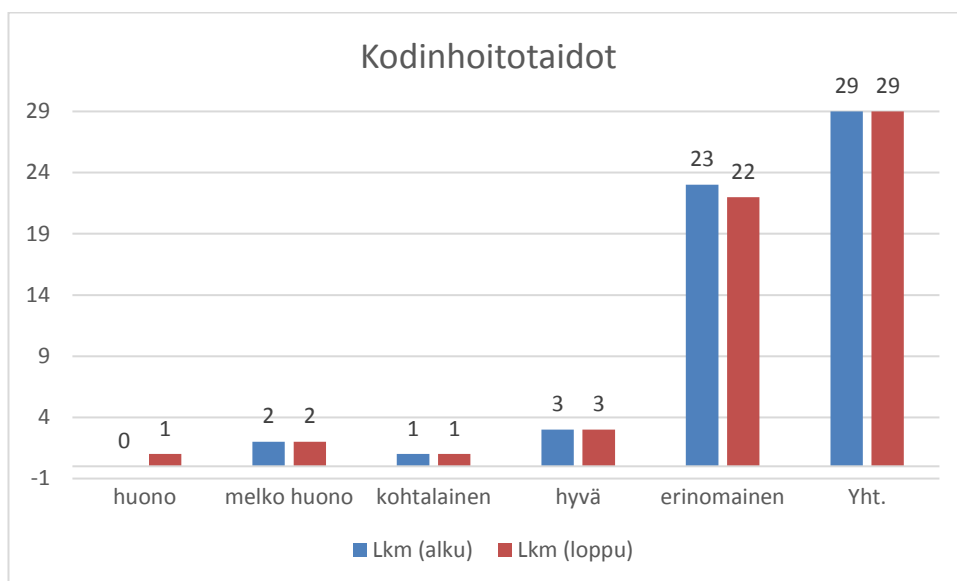
KUVIO 1. Nuorten vastaukset kysymykseen asumistilanteestaan.

Kuviossa 2 nähdään, että 20 nuorta kokivat alkuvaiheessa opiskelu-/työtilanteensa hyväksi tai erinomaiseksi ja loppuvaiheessa 16 nuorta. On otettava huomioon, että kaksi nuorta eivät vastanneet kysymykseen loppuvaiheen tilanteesta.



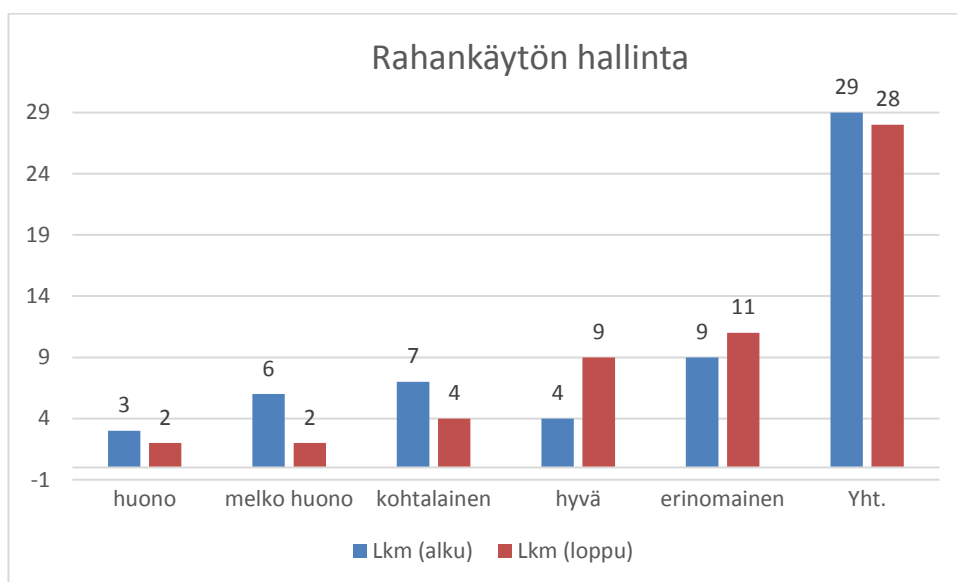
KUVIO 2. Nuorten antamat vastaukset kysymykseen opiskelu-/työtilanteestaan.

Nuorista 26 kokivat kodinhoitotaitojensa olleen hyvät tai erinomaiset tuen alussa. Loppuvaiheessa näin kokivat 25 nuorta. Näin ollen näyttää siltä, että kodinhoitotaitoihin ei tarvittu paljoa tukea. (kuvio 3).



KUVIO 3. Nuorten antamat vastaukset kysymykseen kodinhoitotaidoistaan.

Kuviosta 4 voidaan todeta nuorten rahankäytön hallinnassa tulleen parannusta prosessin aikana. Alkuvaiheessa 16 nuorta kokivat rahankäytön hallintansa kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi, kun taas loppuvaiheessa enää 8 nuorta kokivat vaikeuksia näissä asioissa.



KUVIO 4. Nuorten antamat vastaukset kysymykseen rahan hallintataidoistaan.

Yhteensä 24 henkilöä kokivat terveytensä tukisuhteen alussa hyväksi tai erinomaiseksi. Loppuvaiheessa luku oli 23. Tuen alkuvaiheessa kukaan ei tuntenut terveyttään huonoksi,

lopussa terveytensä koki huonoksi yksi henkilö. Terveys koettiin siis keskimäärin hyväksi koko tukisuhteen ajan eikä siinä tapahtunut suuria muutoksia juuri kenenkään kohdalla.

Päihteiden käytön hallinnan kokivat hyväksi tai erinomaiseksi tuen alkuvaiheessa 24 nuorta, loppuvaiheessa 27 nuorta. Päihteiden käytön hallinnan kokivat kohtalaiseksi, melko huonoksi tai huonoksi tuen alkuvaiheessa 5 nuorta ja loppuvaiheessa 2 nuorta. Muutaman nuoren kohdalla oli siis havaittavissa edistystä. TUAS ei suoranaisesti ole päihdepalvelu, vaan nuorille on erikseen palveluita päihdeongelmaan.

Vuorokausirytmien kokivat tuen alkuvaiheessa hyväksi tai erinomaiseksi 13 nuorta ja tuen loppuvaiheessa 16 nuorta. Alkuvaiheessa 6 nuorta pitivät vuorokausirytmistään huonona tai melko huonona, kun taas loppuvaiheessa 5 nuorta. Yksi nuori jätti vastaamatta tähän kohtaan loppuvaiheessa.

Kohdassa ”jaksan nousta sängystä ylös päivittäin” olivat alkuvaiheessa 19 nuorta samaa mieltä, 8 ei samaa eikä eri mieltä ja 2 nuorta olivat eri mieltä. Loppuvaiheessa 27 nuorta olivat samaa mieltä ja kaksi nuorta lähes eri mieltä tai eri mieltä. Jokainen nuori vastasi tähän. Parannusta tapahtui useiden nuorten kohdalla.

Mielialan kokivat hyväksi tai erinomaiseksi sekä tuen alku- että loppuvaiheessa yhteensä 18 nuorta. Kohtalaiseksi mielialansa kokivat alkuvaiheessa 6 nuorta, ja loppuvaiheessa 7 nuorta. Huonoksi tai erittäin huonoksi mielialansa kokivat 4 nuorta. Loppuvaiheessa 3 nuorta kokivat melko huonoksi eikä kukaan kokenut huonoksi mielialaansa. Yksi jätti vastaamatta molempiin kohtiin.

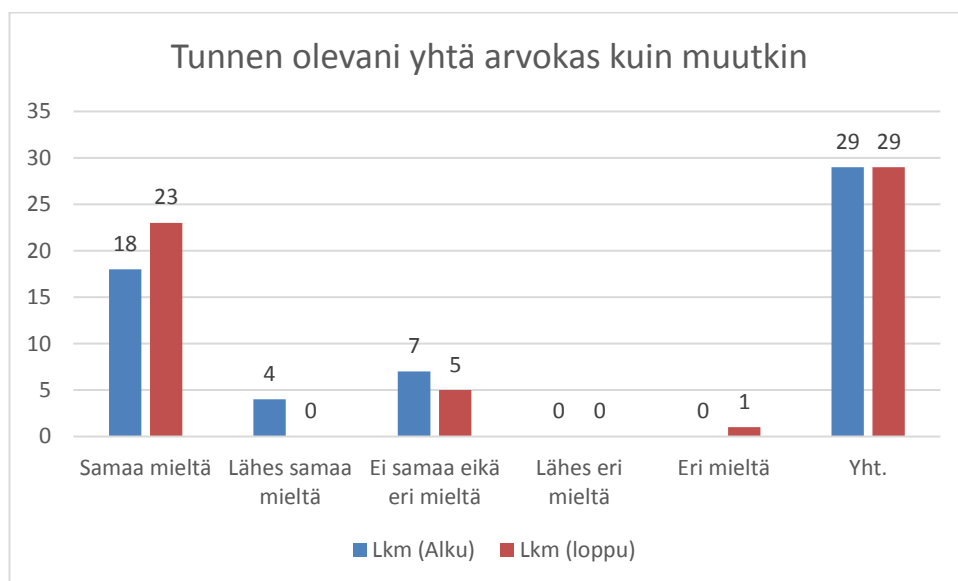
Itsensä arvostaja

Itsetunnon kokivat hyväksi tai erinomaiseksi tukisuhteen alkuvaiheessa yhteensä 22 nuorta. Kohtalaiseksi itsetuntonsa kokivat 5 nuorta ja melko huonoksi 2 nuorta. Kukaan ei kokenut itsetuntoaan huonoksi. Tuen loppuvaiheessa yhteensä 23 nuorta kokivat itsetuntonsa hyväksi tai erinomaiseksi, 2 nuorta kohtalaiseksi ja 4 nuorta melko huonoksi tai huonoksi. Melko huono tai huono itsetunto lisääntyi kahdella nuorella ja hyvä tai erinomainen lisääntyi yhdellä nuorella.

Kohdassa ”uskallan tuoda esille omia ajatuksiani” samaa mieltä tai lähes samaa mieltä olivat alkuvaiheessa 21 nuorta, ei samaa eikä eri mieltä olivat 5 nuorta ja kolme nuorta olivat eri mieltä. Loppuvaiheessa 28 nuorta olivat samaa mieltä ja vain yksi oli eri mieltä. Kaikki nuoret vastasivat tähän kysymykseen. Ajatusten esille tuominen muuttui merkittävästi parempaan suuntaan tukisuhteen aikana useiden nuorten kohdalla.

Kohdassa ”luotan omiin kykyihini” olivat alkuvaiheessa 18 nuorta samaa mieltä, 8 nuorta olivat ei samaa eikä eri mieltä ja 3 olivat eri mieltä. Loppuvaiheessa 18 nuorta olivat samaa mieltä tai lähes samaa mieltä, 10 ei samaa eikä eri mieltä ja 1 eri mieltä. Jokainen nuori vastasi tähän. Eri mieltä olevien nuorten määrä väheni loppuvaihetta kohden.

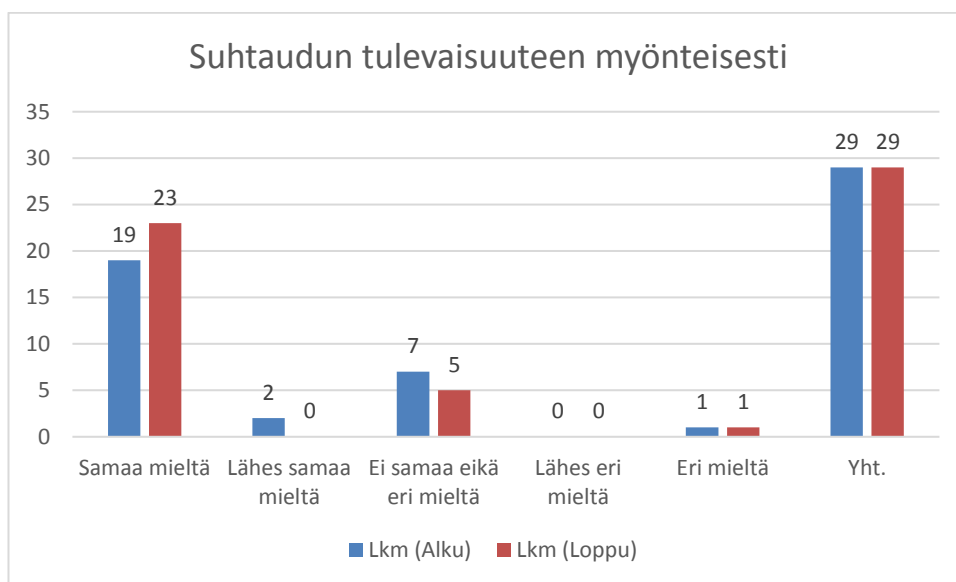
Alkuvaiheessa 22 nuorta tunsivat olevansa yhtä arvokkaita kuin muutkin. Loppuvaiheessa itsensä arvokkaaksi tunsivat 23 nuorta. Yksi nuorista ei tuntenut itseään arvokkaaksi loppuvaiheessa (kuvio 5).



KUVIO 5. Nuorten antamat vastaukset kysymykseen oman arvokkuuden kokemuksesta.

Elämästä oppija

Myönteinen suhtautuminen tulevaisuuteen lisääntyi tuen loppuvaihetta kohden. Alkuvaiheessa 21 nuorta olivat samaa mieltä tai lähes samaa mieltä suhtautumisestaan myönteisesti tulevaisuuteen. Loppuvaiheessa samaa tai lähes samaa mieltä olivat 23 nuorta (kuvio 6).



KUVIO 6. Nuorten antamat vastaukset kysymykseen tulevaisuuteen suhtautumisesta.

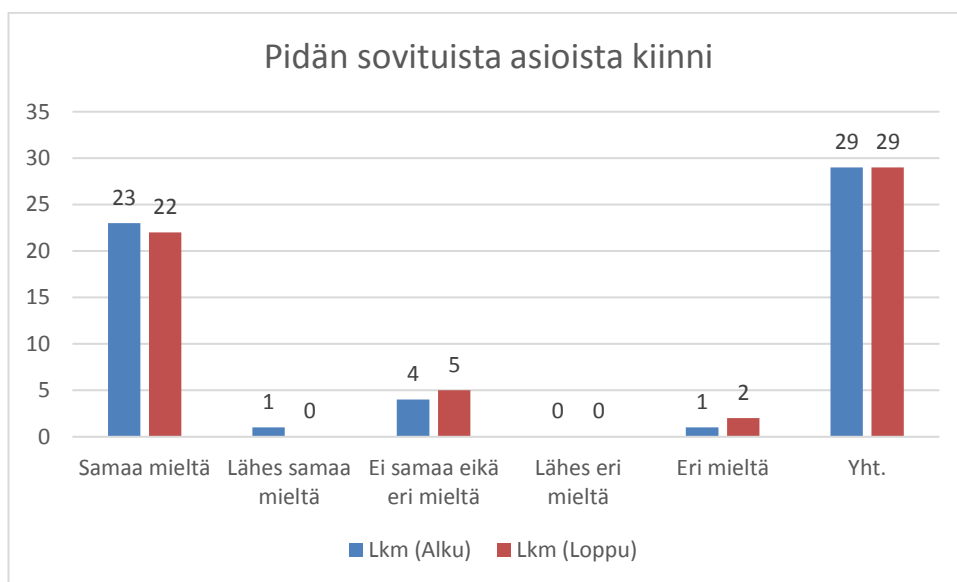
Suhteiden hoitaja

Nuorten suhteet perheisiinsä olivat alkuvaiheessa hyvät tai erinomaiset yhteensä 23:lla nuorella. Kohtalaiset suhteet olivat 3:lla nuorella. 3 nuorta eivät vastanneet tähän kysymykseen. Ystäviin suhteet olivat hyviä tai erinomaisia yhteensä 23:lla nuorella. Kohtalaiset suhteet olivat 5:llä nuorella. Tuen loppuvaiheessa olivat suhteet perheisiin hyvät tai erinomaiset 25:llä nuorella ja ystäviin 26:lla nuorella. Kohtalaiseksi kokivat suhteet perheeseen 1 nuori ja ystäviin 2 nuorta. Melko huonoksi tai huonoksi suhteet perheeseen kokivat 3 nuorta ja ystäviin 1.

Kohdassa ”minun on helppo toimia muiden ihmisten kanssa” sekä alku-, että loppuvaiheessa 24 nuorta olivat samaa tai lähes samaa mieltä. Alkuvaiheessa 2 nuorta olivat ei samaa eikä eri mieltä ja loppuvaiheessa 1. Alkuvaiheessa 3 nuorta olivat eri mieltä ja loppuvaiheessa 4 nuorta. Kaikki nuoret vastasivat tähän.

Rajojen asettaja

Sovituista asioista kiinni pitämisessä ei havaittu suuria muutoksia. Lopussa eri mieltä sekä ei samaa eikä eri mieltä olevien nuorten lukumäärä kasvoi yhdellä (kuvio 7.)



KUVIO 7. Nuorten antamat vastaukset kysymykseen sovittujen asioiden kiinni pitämisestä.

24:llä nuorella oli hyvä itsehillintä sekä alku- että loppuvaiheessa. Yksi nuori ei ollut samaa eikä eri mieltä sekä alussa että lopussa. Yhteensä 4 nuorta kokivat itsehillintänsä heikoksi molemmissa vaiheissa.

8.2. Toiveet ja palautteet palvelulle

Alkukartoituksessa oli avoin kysymys, jossa selvittiin nuorten mielipiteitä, mihin asioihin he kokivat tarvitsevänsä tukea. Loppuarvioinnissa nuorilta kysyttiin, mihin elämäntilanteisiin he saivat tukea lähiohjaajaltaan. Luokittelimme vastaukset viiteen kategoriaan: henkiseen tukeen, rahankäytön hallintaan, opiskeluun, asioiden hoitoon ja asumiseen. Henkiseen tukeen lajittelimme keskusteluavun ja toimintakyvyn tukemisen. Rahankäytön hallintaan kuuluvat itsehillintä ja täsmällisyys rahan kanssa. Opiskeluun liittyivät kouluun

motivoituminen ja kouluasioiden hoito. Asioiden hoidossa käsiteltiin paperiasioiden hoitamista, virastossa asiointia ja asioista muistuttamista. Asumiseen liittyviä asioita ovat kodinhoito ja asunnon hankinta.

16 nuorta kokivat tuen alkuvaiheessa tarvitsevansa tukea asioiden hoidossa. 10 henkilöä mainitsi tuen tarpeen rahan hallinnassa ja 8 henkilöä asumiseen liittyvissä asioissa. Kysymykseen vastasi 27 nuorta, joista osa vastasi useamman seikan, joissa oli tuen tarpeita.

Loppuarvioinnissa kaikki 29 nuorta vastasivat kysymykseen siitä, mihin he saivat tukea tukisuhteen aikana. Vastauksista tuli esille 88 kohtaa, jotka luokittelimme yllä mainittuihin kategorioihin. 26 nuorta mainitsivat asioiden hoitamisen. 22 henkilöä mainitsivat saaneensa henkistä tukea. Muut vastaukset jakautuivat rahankäytön hallintaan, opiskeluun ja asumiseen liittyvään tukeen.

Nuorilta kysyttiin tapasivatko he ohjaajaansa liian usein, sopivasti vai liian harvoin. 26 henkilöä kertoivat tapaavansa ohjaajaansa sopivasti. 2 henkilöä olivat sitä mieltä, että tapasivat ohjaajaansa liian harvoin. Kukaan ei ollut sitä mieltä, että olisi tavannut ohjaajaansa liian usein.

Nuoret saivat antaa palautetta tuesta ja ohjaajasta loppuarvioinnissa avoimissa kysymyksissä. Jokainen nuorista vastasi kysymykseen, mikä heidän mielestään on parasta tukisuhteessa. Jotkut nuoret vastasivat useamman asian, joten asioita tuli esille yhteensä 35. Nuorista 7 olivat sitä mieltä, että kaikki tukisuhteessa oli parasta. 9 vastasi vuorovaikutuksen olevan parasta, jonka tulkitsimme tarkoittavan keskusteluja, läsnäoloa, luottamuksellisuutta ja henkistä tukea. 8 nuorta kokivat asioiden hoitamisen tärkeäksi. Positiivisiksi asioiksi kokivat 5 nuorta hyvän ohjaajan, 3 nuorta kahvittelun ja 2 nuorta hyvän ilmapiirin.

Kysymykseen ”tylsintä tukisuhteessa” vastasivat 25 nuorta, ja asioita tuli ilmi 26. 8 nuorta vastasivat, että mikään ei ollut tylsää tukisuhteessa. 7 nuorta kokivat asioiden hoitamisen tylsäksi, ja 5 nuorta kokivat tapaamisten ajankohdat huonoiksi. Tapaamisia saatettiin siirtää tai peruuttaa ohjaajan tai asiakkaan takia, ne saattoivat olla liian aikaisin tai ne koettiin liian lyhyiksi. 4 nuorta toivat tässä kohdassa esiin jaksamattomuutensa tapaamisiin. Lisäksi kaksi nuorta mainitsivat tylsäksi kotitöiden tekemisen sekä bussimatkat.

”Risut ja ruusut”- kohdassa edellä mainittujen palautteiden lisäksi nousivat esille tyytymättömyys sijaisten käyttöön ja vaihtuvuuteen. Muutama nuori mainitsi myös aluksi olevansa epäileväisiä tuen suhteen, mutta lopuksi kertoivat olleensa kuitenkin tyytyväisiä palveluun. Tukea pidettiin hyödyllisenä, ja ohjaajat koettiin välittäviksi ja osaaviksi.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Saimme vastaukset kaikkiin kolmeen tutkimuskysymykseemme. Tuloksista on nähtävissä, että nuorten elämänhallinnan ja itsenäistymisen taidot ovat vahvistuneet palvelun aikana. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä halusimme selvittää millaista tukea nuoret tarvitsivat. Eniten tuen tarvetta oli asioiden hoidossa, talouden hallinnassa ja asumisasi-oissa. Tästä voimme päätellä, että nuoret kokevat tarvitsevansa tukea käytännön asioissa. TUASin tärkeimpiä tavoitteita onkin ohjata nuorta luomaan sujuva arki. Tarjoamalla tiivistä tukea, näiden tavoitteiden saavuttaminen mahdollistuu. Tässä vaiheessa tutkimustuloksista ei kuitenkaan ilmennyt, että nuoret olisivat kaivanneet henkistä tukea. Se voi johdeta siitä, että esimerkiksi paperiasiat ja kodinhoitotaidot ovat konkreettisia asioita, jotka on helpompi asettaa tavoitteeksi. Itsenäistyminen saatetaan nuorena nähdä enemmän käytännön asioiden kautta kuin henkisenä prosessina. Uskomme kuitenkin, että nuorilla on tarvetta myös henkiseen tukeen, sillä sen avulla on helpompi saavuttaa itsenäistymistä edellyttäviä muutoksia.

Toisessa kysymyksessä selvitimme, miten nuorten elämänhallinta ja itsenäistyminen muuttuivat TUASin palvelun aikana. Isoimpia muutoksia oli havaittavissa muun muassa asumiseen liittyvissä asioissa. Nuorten asumistilanne parantui eli asuntotilanne oli todennäköisesti hyvä ja itsenäiseen asumiseen liittyvät taidot lisääntyivät. Kuitenkin yllättävän moni nuori koki asumistilanteensa jo alussa varsin hyväksi. Nuorethan tarvitsevat nimenomaan apua asumisessa tullessaan palveluun. Pohdimme, miten nuoret ymmärsivät kysymyksen. Nuoret saattoivat ajatella esimerkiksi, että asumistilanne on hyvä, jos heillä on asunto tai se on hyvä, jos he osaavat hoitaa asumiseen liittyviä asioita. Kysymys on siis monella tavalla ymmärrettävissä.

Asioiden hoitoon nuoret kokivat tarvitsevansa tukea alkuvaiheessa. Kuitenkin suurin osa nuorista koki pitävänsä sovitusta asioista kiinni jo alkuvaiheessa, mikä on ristiriidassa tuen tarpeeseen asioiden hoidossa. Useampi nuori koki myös huonoa omaatuntoa hoitamatta jääneistä asioista tukisuhteen loppua kohden. Mielestämme tämä kertoo siitä, että nuorille on lisääntynyt halu hoitaa omia asioitansa itse. Asioiden hoitamisen kautta nuoret saavat onnistumisen kokemuksia ja arjesta selviytymisen tunnetta. Kuten teoriassa viittasimme, onnistumisen kokemukset ovat tärkeitä, sillä ne luovat nuorelle hyvää minäkuva ja kasvattavat itseluottamusta.

Nuoret kokivat rahankäytön hallintansa paranevan huomattavasti, mihin useat nuoret tarvitsivatkin tukea. Voimme päätellä, että nuorten asumiseen ja talouden hallintaan liittyviin haasteisiin on vastattu tuen avulla. Nuorten huonon taloudellisen tilanteen syinä ovat usein vaikeudet elämässä, tiedon ja taidon puute sekä huolettomuus. Maksuhäiriöitä voivat aiheuttaa esimerkiksi työsuhteiden ja tulojen vaihtelevuus. (Autio, Moilanen, Lindberg & Paloheimo 2014, 33.) Myös Kivelä (2009,25) on tutkinut nuorten tukiasumista Hämeenlinnassa, Tampereella ja Hyvinkäällä. Hänenkin tutkimuksestaan selvisi, että tuki vaikutti taloudenhallintaan myönteisesti (Kivelä 2009, 25). Samankaltaisia tuloksia saivat myös Torkkeli ja Virta (2010, 29), jotka opinnäytetyössään tutkivat nuorten tiiviin tuen asumisen merkitystä. Heidän tutkimuksessaan toistui myös talouden hallinnan haasteellisuus nuorten vähäisten tulojen seurauksena (Torkkeli & Virta 2010, 29).

Tutkimuksessamme nuorten opiskelu-/työtilanteessa oli havaittavissa hajanaisuutta, mutta kuitenkin suurin osa kokee tilanteensa hyväksi sekä alussa, että lopussa. TUASissa ohjataan nuorta opiskeluun tai työelämään, mutta palvelua käyttävät nuoret eivät välttämättä ole kykeneväisiä vielä tässä elämäntilanteessa opiskeluun tai työpaikan etsimiseen, mikä saattoi aiheuttaa hajanaisuutta. Siihen kuitenkin pyritään tuen avulla, että nuoret saisivat eväitä opiskeluun ja työelämään tulevaisuudessa.

Tutkimuksessamme kodinhoitotaidot näyttäytyivät tukisuhteen alusta alkaen hyvänä eikä suurta muutosta näkynyt. Torkkelin ja Virran (2010, 29) tutkimuksessa nuoret kokivat myös kodinhoidon helpoksi. Kodin kunnossa pitämisen taidot eivät siis näyttäneet olevan nuorille haasteita tuottava osa-alue. Tämä ei kuitenkaan kerro, ovatko nuoret kykeneväisiä pitämään kotinsa kunnossa. Nuoret saattavat ajatella kysymystä siltä kannalta, että tietävätkö he, miten kodinhoidolliset asiat pitäisi tehdä. Nuoret siis saattoivat olla hyvinkin tietoisia kodinhoitoon liittyvistä asioista, mutta eivät välttämättä toteuttaneet niitä käytännössä.

Myös nuorisobarometri (2015, 24) on selvittänyt nuorten arjesta selviytymistä tutkimalla eri arjen osa-alueita. Tuloksista näkyi, että suurimmalla osalla nuorista arki sujui hyvin. Heikoimpiin osa-alueisiin arjen sujumisessa kuuluivat mm. asioiden hoito ja vuorokausirytm. (Nuorisobarometri 2015, 24.) Meidän tutkimustuloksissamme on havaittavissa samankaltaisuutta, sillä vuorokausirytm. oli heikoimpia osa-alueita nuorten arjessa sekä

tuen alku- että loppuvaiheessa. Kuitenkin sängystä ylös nouseminen koettiin parantuvan huomattavasti loppuvaihetta kohden.

Suurimmalla osalla nuorista tapahtui huomattavaa edistystä tuen aikana myös oman arvokkuuden kokemisessa sekä rohkeudessa tuoda omia ajatuksia esille. Ohjaajan tulee luoda salliva ilmapiiri, jossa nuorella on mahdollisuus ilmaista itseään. Ohjaaja tulee välttää tuomasta liikaa omia mielipiteitään ilmi. Nuori on hyväksyttävä sellaisenaan kuin on, asettua hänen kanssaan samalle tasolle ja kuunnella häntä. Silloin nuori saa kokea itsensä arvokkaaksi, mikä johtaa itsetunnon paranemiseen. Uskomme, että luottamuksellisella tukisuhteella ja henkisellä tuella on ollut vaikutusta itsetuntoon. Nuorten suhtautuminen tulevaisuuteen näkyy myös myönteisempänä tuen loppuvaiheessa. Voimme päätellä, että nuoret ovat voimaantuneet tuen aikana.

Elämänhallinnan taidot olivat siis pääasiassa parantuneet. Tähän vaikuttaa varmasti TUASin käytäntö, eli se, että ohjaaja menee nuoren luo ja asioita pyritään tekemään yhdessä osallistamalla asiakasta. Voimme todeta, että palvelu on asiakaslähtöistä eli palvelussa pyritään tukemaan asiakasta hänen tarpeitaan vastaavalla tavalla.

Kolmannessa kysymyksessä selvitimme millaista palautetta nuoret antavat ohjaajalle/palvelulle. Nuoret kokivat tapaavansa ohjaajaa sopivasti. On otettava huomioon, että nuoret voivat olla yhteydessä ohjaajaan myös puhelimitse. Nuoret saattavat siis olla yhteydessä ohjaajaan useamman kerran viikossa, eli tuki mahdollistuu ilman tapaamistakin. Tuki olisi voinut tuntua nuoresta vähäisemmältä, jos se olisi tapahtunut ainoastaan tapaamisten yhteydessä. Palautteet olivat suurimmaksi osaksi positiivista, josta voimme todeta, että nuoret olivat tyytyväisiä palveluun. Palautteissa korostui suhde ohjaajaan sekä henkisen tuen merkitys, mikä ei vielä näkynyt alkukartoituksessa. Ohjaajat saivat lomakkeiden avoimissa kysymyksissä paljon kiitosta nuorilta.

Tyytymättömyys palveluun oli vähäistä. Tuloksista ei tullut juuri ilmi kehitysehdotuksia palvelulle. Esille nousi kuitenkin muutaman nuoren kohdalla tyytymättömyyttä tapaamisten siirtämiseen sekä sijaisten määrän suhteen. Jos ohjaaja vaihtuu, menee tutustumiseen ja luottamuksellisen suhteen rakentamiseen taas aikaa muulta työltä. On myös ymmärrettävää, että nuoren voi olla vaikeaa päästää tuntematonta ihmistä kotiinsa ja hoitaa hänen kanssaan asioita. Siksi olisi mielestämme tärkeää, että nuorella säilyisi sama omaohjaaja

koko tukisuhteen ajan. Se ei tietenkään ole aina mahdollista, mutta siihen TUASilla pyritään. Pohdimme, ettei esimerkiksi ohjaajan välttämättömille poissaoloille voi mitään, mutta olisi hyvä käyttää yhtä tai kahta sijaista, jotka olisivat nuorille tuttuja.

Muutamalla nuorella oli alussa epäilyks tukea kohtaan. Jälkihuollon nuorilla saattaa olla jo paljon erilaisia kokemuksia saamistaan palveluista ja monista eri työntekijöistä. Tällöin voi olla vaikeaa ottaa vastaan uusi tukimuoto ja työntekijä. Tuen loputtua nämä nuoret kokivat kuitenkin palautteen perusteella tyytyväisyyttä palveluun.

Pohdimme, että nuori voi kokea oman tilanteensa alkuvaiheessa hyväksi, kunnes tuen edetessä nuori voi huomata, ettei tilanne ollutkaan alussa niin hyvä kuin kuvitteli sen olevan. Tulokset voivat siis näyttää alkuvaiheessa paremmilta, kuin mitä ne oikeasti ovat. Nuori ei välttämättä tukisuhteen alkaessa tunnista vielä kaikkea kehitettäviä asioita. Pääasia on kuitenkin se, että nuori ymmärtää tuen loppuvaiheessa tilanteensa. Silloin nuori luultavasti myös ymmärtää tuen hyödyllisyyden paremmin. Nuori näkee sen, että elämäntilanteeseen on tullut muutosta, vaikka sitä ei lomakkeista pysty näkemään. Voi myös olla mahdollisuus, että tilanne on mennyt huonompaan suuntaan tuen aikana. Näihin muutoksiin kuitenkin vaikuttavat myös tuen ulkopuolella olevat asiat. Tulevaisuudessa loppuarviota tehdessä ohjaaja voisi ensin tarkastella nuoren kanssa alkukartoitusta, ja pohtia sen avulla tapahtuneita muutoksia. Tällöin nuoren olisi helpompi hahmottaa mahdollisia muutoksia.

Tuettuun asumiseen tulevat nuoret ovat monesta eri lähtökohdasta. Toisilla on enemmän kokemusta itsenäisestä elämästä, toisilla taas ei ollenkaan. Tämän vuoksi tulokset voivat olla hyvinkin erilaisia eri nuorilla. Jokainen tulkitsee kysymykset omalla tavallaan ja kysymysten vastauksiin vaikuttavat nuorten elämäkokemus. Lisäksi vastauksiin voivat vaikuttaa sen hetkinen tunnetila.

Oletuksemme täytyivät, sillä uskoimme nuorten saavan lisää itsenäistymisen taitoja TUASin palvelun aikana. Oletimme, että nuoret nostavat enemmän esiin käytännön taitojen merkitystä kuin henkisen tuen merkitystä. Oletimme kuitenkin, että nuoret olisivat antaneet enemmän rakentavaa palautetta palvelusta. Mielenkiintoista olisi tutkia vielä nuorten elämää palvelun loputtua siltä kannalta, miten nuorten itsenäinen elämä on sujunut ilman TUASin palvelua. Antoisaa olisi myös syventää tutkimusaihettamme lomakkeiden tutkimisen lisäksi haastattelemalla nuoria.

9.1. Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön tekeminen perustuu tutkimuseettisten ja ammattieettisten periaatteiden noudattamiseen. Tekijän on selvitettävä ennen prosessia opinnäytetyön merkityksellisyys ja hyödyllisyys. (Kajaanin ammattikorkeakoulu.) Eettisyys tutkimuksessa on muun muassa rehellisyyttä ja huolellisuutta tutkimuksen keruussa, esittämisessä ja arvioinnissa. Tutkimuksessa huomioidaan oikeanlainen viittaaminen muiden tekemiin julkaisuihin ja niitä tulee kunnioittaa. Tutkimukseen hankitaan tutkimuslupa ja arvioidaan etukäteen tutkimuksen eettisyyttä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta.)

Suurin eettinen haasteemme tässä opinnäytetyössä on ollut aiheen saatuaamme se, että kyselylomakkeita ei ole tarkoitettu tutkimukselliseen käyttöön ja näin ollen nuorilta ei ole kysytty lupaa lomakkeiden käyttämiseen. Pohdimme paljon, voimmeko käyttää lomakkeita, mutta päädyimme käyttämään niitä sen vuoksi, että olemme erityisen huolellisia nuorten henkilöllisyyden turvaamiseksi. Yksityisyyden turvaaminen onkin taattava tutkimukseen osallistuvilla (Kajaanin ammattikorkeakoulu). Kävimme kyseisestä asiasta keskusteluja opettajiemme sekä Janhunen-Ruusuvuoren ja Setälän kanssa. Päädyimme tarkastelemaan opinnäytetyössämme palvelua, emmekä yksittäistä nuorta, vaikka se voisi olla mielenkiintoisempaa ja informatiivisempaa. Tämän vuoksi emme myöskään käyttäneet suoria lainauksia avoimista vastauksista, vaikka tämä olisi tehnyt tulosten esittelystä monipuolisempaa.

Kerätty aineisto on oltava ainoastaan tutkijoiden käytettävissä. Aineisto on kerättävä huolellisesti ja se tulee säilyttää asianmukaisesti niin, ettei se joudu muiden nähtäväksi. (Kajaanin ammattikorkeakoulu.) Tutkittavien henkilöllisyyden turvaamiseksi täytimme vaihtolovelvollisuus- lomakkeet ennen aineiston käsittelyä. Keräsimme aineiston TUASin tiloissa ja aineistoa säilytettiin siellä lukitussa kaapissa. Käyttämämme lomakkeet jäivät TUASille työntekijöiden haltuun. Hävitämme kaiken keräämämme tiedon tämän opinnäytetyön työstämisen jälkeen.

Tutkimuksen tulee sisältää niin luotettavaa tietoa, kuin on mahdollista. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tulee aina arvioida luotettavuutta. Validiteetista puhuttaessa tarkoitetaan sitä, että tutkitaan olennaisia asioita tutkimustehtävän näkökulmasta. (Kananen 2008, 79.)

Olemme läpi opinnäytetyömme keskittyneet saamaan vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Mielestämme keskityimme tutkimuksessamme oleellisiin asioihin. Reliabiliteetti taas kuvaa tulosten pysyvyyttä (Kananen 2008, 79). Tässä näkökulmassa tarkastellaan ovatko tutkimustulokset toistettavia (Tuomi, Sarajärvi 2013, 136). Olemme olleet huolellisia tulosten kirjaamisessa, ja olemme tarkistaneet ne. Jos tutkimus tehtäisiin uudelleen, tulokset olisivat samanlaiset. Olemme pyrkineet siihen, että emme tee omia tulkintoja vastauksista.

Toki tulokset olisivat voineet olla erilaisia, jos nuoret olisivat lomakkeita täyttäessään tienneet tutkimuksen tekemisestä. Lisäksi eri ohjaajat ovat käyttäneet lomakkeita eri tavoin. Jonkun nuoren kanssa on voitu täyttää yhdessä ja joku nuori on saattanut täyttää lomakkeen yksin. Pohdimme, että ovatko nuoret uskaltaneet antaa täysin rehellisiä vastauksia, sillä ne jätetään omalla nimellä ja ohjaaja näkee ne.

Kyselytutkimuksessa ei voi olla varma siitä, ovatko vastaajat vastanneet täysin rehellisesti. On myös haasteellista tietää ovatko vastaajat ymmärtäneet kysymykset oikein. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) Pohdimme, että vastausvaihtoehtokysymykset saattavat olla liian rajattuja vastaajan näkökulmasta ja itselle sopivan vaihtoehdon löytäminen voi olla vaikeaa. Vastaaja saattaa valita yhden vastausvaihtoehdon sijaan useamman, jolloin tutkija joutuu tekemään valinnan vastauksen tulkitsemisesta tai olemaan huomioimatta sitä. Tällaisessa tilanteessa tutkijan tulisi jättää vastaus kokonaan huomioimatta. (Valli 2001, 32.) Näin toimimme kohdissa, joissa useampi vastausvaihtoehto oli valittu. Avoimissa kysymyksissä eri vastaajien vastaukset saattavat olla niin erilaisia, että niiden luokittelu voi olla haasteellista. Luotettavuutta lisää kyselylomaketutkimuksessa se, että kysymykset ovat jokaiselle vastaajalle samat ja samassa muodossa esitetty. Lisäksi vastaajien pohditiessa rauhassa vastauksia, lisää se luotettavuutta tutkimuksessa. (Valli 2001, 31.) Mietimme myös, ovatko nuoret ymmärtäneet kysymykset tarkoituksen mukaisella tavalla. Joukossa on myös maahanmuuttajia, joille suomen kielen ymmärtäminen voi olla haasteellista.

Pohdimme luotettavuutta myös tulosten keräämisessä antaessamme omia nimityksiä arvoille. Esimerkiksi Likertin asteikossa, joissa oli alun perin kolme vastausvaihtoehtoa, lisäsimme vaihtoehdot viiteen, sillä monissa lomakkeissa oli laitettu rasti puoliväliin kahta vastausta. VAS-asteikossa taas jaoimme janan viiteen osaan ja nimesimme ne itse. Jos nuoret olisivat voineet valita vastaukset meidän nimeämistämme vaihtoehdoista, he

eivät välttämättä olisi valinneet juuri sitä kohtaa, jonka he olivat valinneet. Koodattuaan saattaa tutkija olla yksimielinen koodeistaan. Tarkasteltuaan niitä myöhemmin, voi tulos kuitenkin olla erilainen. Tai eri tutkijat saattavat koodata aineiston eri näkökulmista. Siksi koodaaminen täydellisesti on mahdotonta. On tärkeää, että aineistoa on pyritty koodaamaan riittävästi. Lisäksi tutkijalla on usein jonkinlainen ennakkoojatus tai teoria taustalla ohjaamassa koodaamista johonkin suuntaan. Koodauksen tulisi silti olla aineiston mukainen. (Eskola & Suoranta 1998, 157-158.)

Tuki näyttää siis täyttävän nuorten odotukset ja tavoittavan nuoret melko hyvin. TUASin toiminnan kehittämisen kannalta olisi kuitenkin mielestämme jatkossa hyödyllistä pohtia sitä, miten nuorilta saisi kerättyä tietoa mahdollisimman eettisesti, ja että tieto olisi mahdollisimman totuudenmukaista.

9.2. Opinnäytetyö prosessina

Opinnäytetyöprosessimme alkoi syyskuussa 2015, kun pohdimme opinnäytetyötä, jonka aiheen saimme TUASilta. Aiheen lopulliseen rajaamiseen meni kauan aikaa. Syksyllä rajausta selkiytyi, mutta keväällä muutimme vielä tutkimuskysymysten muotoa ja selvensimme aihetta. Teimme sen täysin lomakkeiden pohjalta. Rajauksessa auttoivat myös keskustelut yhteistyökumppanimme sekä ohjaavan opettajamme kanssa. Rajausta onnistui mielestämme hyvin, sillä se oli sopivan laajuinen. Aluksi pohdimme paljon kaikkien lomakkeiden läpikäymistä, sekä mahdollisten haastattelujen tekemistä. Lopulta päädyimme selkeyden vuoksi käyttämään vain niiden nuorten lomakkeita, joilla oli sekä alkukartoitus että loppuarviointilomake ja jätimme väliarviointilomakkeet kokonaan pois tutkimuksestamme.

Tutkimuksemme aihe on meille tärkeä, koska olemme kiinnostuneita nuorten hyvinvoinnista ja heille tarjottavasta tuesta. Halusimme keskittyä erityisesti palvelun tarkkailuun. Siihen, miten se auttaa nuoria ja tukee heitä itsenäistymisprosessissa. Toivomme, että tästä opinnäytetyöstä olisi apua myös TUASilla palvelun kehittämisestä ja se toisi tietoa heille ja yhteistyökumppaneille nuorten tyytyväisyydestä palveluun.

Työtämme selkeytti se, että otimme itsenäistymisen roolikartan käyttöömme. Muokkasimme sen perusteella opinnäytetyömme rakennetta. Näin saimme jaoteltua nuorten elämänhallinnan tärkeimmät osa-alueet niin teoriaan kuin tuloksiinkin.

Eettisyyden ja luotettavuuden pohdinnan koimme helpoksi, sillä olemme miettineet näitä asioita koko prosessimme ajan. Meidän on täytynyt olla erityisen tarkkoja eettisyyden suhteen nuorten henkilöllisyyden turvaamiseksi. Tämä on ohjannut koko prosessia ja tulosten esittämistapaa.

Yhteistyömme sujui toimivasti. Haasteenamme oli jonkin verran aikataulujen yhteensovittaminen. Teimme suurimman osan opinnäytetyöstämme yhdessä. Muutamia osa-alueita jaoin ja teimme erikseen. Samanlaiset tavoitteemme, työskentelytapamme ja vuorokausirytmimme tekivät työskentelystämme mutkatonta.

LÄHTEET

- Aaltonen, J. 2012. Turvataitoja nuorille. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print.
- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. Helsinki: WSOY.
- Autio, S., Lindberg, E., Moilanen, J. & Paloheimo, P. 2014. Teoksessa Nuorista Suomessa. Allianssi ry. Luettu 2.5.2016. <http://www.alli.fi/binary/file/-/id/665/fid/3410/>
- Erkko, A. & Hannukkala, M. 2015. Mielenterveys voimaksi. Suomen Mielenterveysseura. Lahti: Esa Print Oy.
- Eronen, S., Kalakoski, V., Kanninen, K., Katainen, S., Kauppinen, L., Laarni, J., Lähdesmäki, M., Oksala, E., Paavilainen, P. & Penttilä, M. 2001. Persoonaa kehityopsykologia. Helsinki: Edita Oyj.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino
- Furstenberg, F. & Sironi, M. 2012. Trends in the Economic Independence of Young Adults in the United States: 1973–2007. *Population & Development Review*. 12/2012.
- Graae, M. 1996. Uudistava dialogi. Teoksessa Vilkkä, M. (toim.) Kohtaaminen taitona. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisu. Aikakausikirja 1996:1.
- Honkonen, T. 2011. Mitä välitän? – Välitän- hanke Hankasalmella. Teoksessa Lundbom, P. & Herranen, J. (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Isotalo, K. & Kinnunen, S. 2004. Omaan kämppään! Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Jensen, T. 2014. Koulu stressaa nuoria entistä enemmän. Luettu: 29.3.2016. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/02/25/koulu-stressaa-nuoria-entista-enemman>
- Järvinen, V. (toim.) Keskinuoruuden kasvu ja kehitys – vanhempi nuoren kasvun tukena. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyön eettiset suositukset. Luettu 2.5.2016. <http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Opinnaytetyoprosessi/SoTeLi/Opinnaytetyoprosessi/Eettiset-suositukset>
- Kalliola, T. Kurki, A. Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Kirjapaja.
- Kananen, J. 2008. Kvantti – Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Karppinen, J. 2011. Asumisen sisältöpalveluilla varmistetaan asumisen onnistuminen. Teoksessa Kupari, T. (toim.) Oma kotia etsimässä. Suomen ympäristö 1/2011. Ympäristöministeriö.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Tunne itsesi, suomalainen. Helsinki: WSOY.

Kinnunen, S., Pajamäki-Alasara, T. Sopivaa etäisyyttä etsimässä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

<http://mllfbn.directo.fi/@Bin/ea9f269bd0374184c6be31f984088a2f/1453193896/application/pdf/11802127/vin-sopivaa-etaisytytta-etsimassa.pdf>

Kivelä, S. 2009. Nuorten asumisen tukitoimien arviointi Hämeenlinnassa, Tampereella ja Hyvinkäällä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Kupari, T. (toim.) 2011. Omaa kotia etsimässä. Suomen ympäristö 1/2011. Ympäristöministeriö.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka – aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Laine, S. 2011. Itsearvostus ja omien rajojen tunnistaminen. Verkkojulkaisu. Luettu 18.3.2016. <http://www.naistenkartano.com/artikkelit/ihmissuhteet/itsearvostus-ja-omien-rajojen-tu/>

Lehtinen, A-R. 2011. Aikuistuvien nuorten talousongelmien vaikutus asumiseen. Teoksessa Kupari, T. (toim.) Omaa kotia etsimässä. Suomen ympäristö 1/2011. Ympäristöministeriö, 75-76.

Lyytinen, P., Korkiakangas, M. & Lyytinen, H. (toim.). 2008. Näkökulmia kehityspsykologiaan Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Luettu 18.03.2016. http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/15_18-vuotias/.

Miller, L. 2006. Counselling skills for social work. London: SAGE Publications Ltd.

Myllykoski, A-M., Melamies, N. & Kangas, S. 2004. Itsenäistynyt nuori ja AD/HD. Jyväskylä: PS-kustannus.

Myllyniemi, S. (toim.). 2015. Arjen jäljillä. Nuorisobarometri 2015.

Mäkinen, P. Raatikainen, E. Rahikka, A. & Saarnio, T. Ammattina sosionomi. 2009. Helsinki: WSOYpro Oy Helsinki

Nikander, T., Pietiläinen, M. 2013. Alussa asutaan yksin tai kaksin – lopussa uudestaan yksin. Hyvinvointikatsaus 4/2013. Tilastokeskus. Luettu 17.11.2015. http://tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-12-09_001.html

Nuorisolaki 27.1.2006/72.

- Nurmi, J. 1997. Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Helsinki: Juva.
- Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Helsinki: Gaudeamus.
- Opetushallitus. 2014. Elämänhallinnantaitojen tukemisenmalli ammatilliseen peruskoulutukseen. Verkkolähde. Luettu 15.12.2015 <http://www.koulutustakuu.fi/wp-content/uploads/2014/11/El%C3%A4m%C3%A4nhallintataitojen-tukemisenmalli.pdf>
- Paloheimo, P. 2014. Nuorten maksuhäiriöt, velkaantuminen ja palvelut. Takuusäätiö. Verkkolähde. Luettu 15.12.2015. <http://www.koordinaatti.fi/sites/default/files/pop-in-nuorten-maksuhairiot-velkaantuminen-Paula-Paloheimo.pdf>
- Potilaan lääkärilehti. 2014. Nuoret ja alkoholi. Verkkosivu. Julkaistu 17.7.2014. Luettu 15.12.2015. <http://www.potilaanlaakarilehti.fi/tiedeartikkelit/nuoret-ja-alkoholi/#.VnAFk9KLTIV>
- Raitasalo, K. Huhtanen, P. & Miekkala, M. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995-2015. ESPAD-tutkimusten tulokset. Raportti 19/2015. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129809/URN_ISBN_978-952-302-572-1.pdf
- Ranne, J. 2006. Anna palaa! Käytännön palautetaitokirja. Helsinki: Hakapaino.
- Ranta, M. 2012. Itsenäistyminen. Nuortenlinkki. Luettu 12.11.2015. <http://www.nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/mielenterveys/itsenaistyminen>.
- Rautiainen, M. 2011. Nuorten asumisen sisältöpalvelut sosiaalisena vahvistamisena ja psykososiaalisena työnä. Teoksessa Lundbom, P. & Herranen, J. (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Sakala, S. 2014. Suomalaiset nuoret itsenäistyvät aikaisin. Mielenterveyden keskusliitto. Luettu 17.11.2015. <http://mtkl.fi/suomalaiset-nuoret-itsenaistyvat-aikaisin/>
- Setlementtiyhdistys Naapuri ry. Jälkihuollon palvelun prosessikuvaus.
- Setlementtiyhdistys Naapuri ry. 2015. Nuorten tuettu asuminen. Luettu 29.10.2015. http://www.naapuri.fi/tyomuodot/nuorten_tuettu_asuminen_tuas/
- Setlementtiyhdistys Naapuri ry. 2015. Tietoa naapurista. Luettu 29.10.2015. http://www.naapuri.fi/tietoa_naapurista/
- Siegel, D. 2013. Brainstorm – Nuoruuden aivomyrskyn voima ja merkitys. Helsinki: Basam Books Oy.
- Sinkkonen, J. 2012. Nuoruusikä. Miten lapsesta tulee nuori aikuinen. Helsinki: WSOY.
- Sheppard, M. 2006. Social work and social exclusion. Surrey: Ashgate Publishing Limited.

- Taanila, A. 2014. Määrällisen aineiston kerääminen. Luettu 14.03.2016. <http://myy.haaga-helia.fi/~taaak/t/suunnittelu.pdf>
- Tapscott, D. 2010. Syntynyt digiaikaan. Porvoo: Bookwell.
- Timonen, S. 2011. Nuorten asumisen tukeminen. Teoksessa Kupari, T. (toim.) Omaa kotia etsimässä. Suomen ympäristö 1/2011. Ympäristöministeriö
- Torkkeli, I. & Virta, L. 2010. Tiiviillä tuella itsenäiseen asumiseen. Tampereen ammatti-korkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.
- Turunen, K. E. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Hyvä tieteellinen käytäntö. Luettu 2.5.2016. <http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>
- Uusitalo, T. 2007. Nuoruusajan yksinäisyys. Teoksessa Määttä, K. (toim.) Helposti särkyvää – nuoren kasvun turvaaminen. Helsinki: Kirjapaja
- Valli, R. 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa – Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Väestöliitto 2016. Itsetunto. Luettu 12.10.2016. Helsinki. <http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/itsetunto/>
- Väestöliitto. Nuorten elämänhallinta. Luettu 29.10.2015. http://www.vaestoliitto.fi/vaestoliitto/mita_vaestoliitto_tekee/vaikuttamistyo/eduskuntavaalit-2015/nuorten-elamanhallinta/

LIITTEET

Liite 1. Alkukartoitus

1 (4)

ALKUKARTOITUS



Nuori: _____

Syntymäaika: _____

Ohjaaja: _____

Päivämäärä: _____

Tukisuhteen alkamispäivä: _____

1. Missä asut tällä hetkellä? Minkälainen asumistilanteesi on ollut aikaisemmin?

.....

.....

.....

.....

.....

2. Miten yleensä vietät päiväsi? Mitä teet vapaa-ajallasi?

.....

.....

.....

.....

.....

3. Onko sinulla ollut tai onko tällä hetkellä hoitokontaktia johonkin? Entä onko sinulla tällä hetkellä lääkitystä (mikä lääkitys)?

.....

.....

.....

.....

.....

4. Läheisiini kuuluu (esim. perhe, ystävät, sukulaiset, poika-/tyttöystävä, puoliso):

.....

.....

- Annan luvan olla tarvittaessa yhteydessä seuraaviin läheisiini:

.....

.....

5. Yhteistyöverkostoni kuuluu (esim. sosiaalityöntekijä, lääkäri, opettaja, terapeutti):

.....

.....

- Annan luvan olla yhteydessä yhteistyöverkostooni minua koskevista asioista.

☐ kyllä

 ei

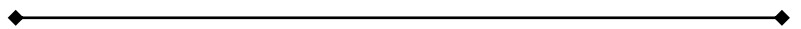
2 (4)

ELÄMÄNTILANNE

6. Arvioi kutakin alla olevista asioista elämässäsi. **Merkitse** janalta se kohta, joka mielestäsi kuvaa parhaiten tämänhetkistä tilannettasi.



- ## 1. Terveys



- ## 2. Mieliala



- ### 3. Itsetunto



- #### 4. Itsehillintä



- ## 5. Suhteet perheenjäseniin



- ## 6. Suhteet ystäviin



- ## 7. Vuorokausirytmi



- ## 8. Päihteiden käytön hallinta



9. Terveellinen / säännöllinen ruokailu

10. Hygienia

11. Opiskelu- / työtilanne

12. Asuminen

13. Kodinhoitotaidot

14. Raha-asiat

15. Asioiden hoito puhelimitse

16. Sovituista tapaamisista kiinnipitäminen

3 (4)

OLEN SITÄ MIELTÄ, ETTÄ...

7. **Rastita** se kohta, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi.

 Eri mieltä
  En osaa sanoa
  Samaa mieltä
 Kommentoitavaa

Uskallan tuoda esille omia ajatuksiani.				
Suhtaudun tulevaisuuteen myönteisesti.				
Luotan omiin kykyihini.				
Tunnen olevani yhtä arvokas kuin muutkin.				
Pidän sovitusta asioista kiinni.				
Minun on helppo toimia muiden ihmisten kanssa.				
Saan käytettävissä olevat rahani riittämään koko kuukaudeksi.				
Jaksan nousta sängystä ylös päivittäin.				
Koen huonoa omaatuntoa, jos asiat jäävät hoitamatta.				

Huolehdi tärkeistä papereista ja postissa tulleista kirjeistä.				
--	--	--	--	--

TUEN TAVOITTEET

8. Mitä muutosta haluaisit tapahtuvan elämässäsi?

.....

.....

.....

.....

.....

9. Missä asioissa koet tarvitsevasi tukea?

.....

.....

.....

.....

.....

10. Onko sinulla jokin asia, joka erityisesti painaa mieltäsi?

.....

.....

.....

.....

.....

4 (4)

11. Mitkä asiat tuovat iloa elämääsi?

.....

.....

.....

.....

.....

12. Mitä voisimme tehdä yhdessä, jotta saisimme muutosta aikaan?

.....

.....

.....

.....

.....

13. Mitä voit itse tehdä saavuttaaksesi muutosta?

.....

.....

.....

.....

.....

14. Oletko kiinnostunut tutustumaan tai osallistumaan Setlementti Naapurin järjestämään ryhmätoimintaan (esim. Tyttöjen talo, Miesten Kansalaistalo Mattila, Tesoman Naapuri)?

.....

.....

.....

.....

Paikka ja päivämäärä

Allekirjoitukset

nuori

ohjaaja

Liite 2. Loppuarvio

1 (3)

LOPPUARVIO

Nuori: _____

Ohjaaja: _____

Päivämäärä: _____

Tukisuhteen loppumispäivä ja kesto: _____

OLEN SITÄ MIELTÄ, ETTÄ...1. **Rastita** se kohta, joka parhaiten kuvaa omaa mielipidettäsi.

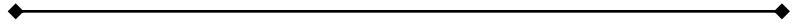




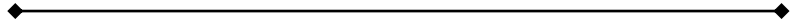
Eri En osaa Samaa
 mieltä sanoa mieltä Kommentoitavaa

Uskallan tuoda esille omia ajatuksiani.				
Suhtaudun tulevaisuuteen myönteisesti.				
Luotan omiin kykyihini.				
Tunnen olevani yhtä arvokas kuin muutkin.				
Pidän sovituista asioista kiinni.				
Minun on helppo toimia muiden ihmisten kanssa.				
Saan käytettävissä olevat rahani riittämään koko kuukaudeksi.				
Jaksan nousta sängystä ylös päivittäin.				
Koen huonoa omaatuntoa, jos asiat jäävät hoitamatta.				

12. Asuminen



13. Kodinhoitotaidot



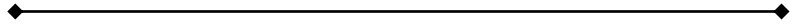
14. Raha-asiat



15. Asioiden hoito puhelimitse



16. Sovituista tapaamisista kiinnipitäminen



4. Mihin elämäntilanteisiin liittyen sait ohjaajaltasi tukea?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3 (3)

5. Ovatko jotkut elämäntilanteet sellaisia, mihin haluaisit jatkossa tukea? Kirjaa tähän, mistä voit jatkossa saada tukea.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Parasta tukisuhteesta oli...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. Tylsintä tukisuhteesta oli...

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Tapasitko ohjaajaasi...



liian usein



sopivasti



liian harvoin

9. Haluaisitko antaa ohjaajalle risuja tai ruusuja? Nyt on tilaisuutesi!

.....

.....

.....

.....

.....

.....



Paikka ja päivämäärä

Allekirjoitukset

nuori

ohjaaja